Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 19 октябрь, 1978 шу. ● № 125 (5945). ● Мах 2 кепиг.

Юрта боахама болхлой! Лакхъе юртбоахама производства эффективность! Пайда дикагlа эца латтах, техниках, удобренеех, ерригача материальни ресурсаех, дlадахийтача хlара сомагlа ма-могга дукхагlа пайда хьатlаба гlерта!

Къовсам лоаттабе доаханга lа дикагlа даккхийтар духьа, чlоагlа лард йолла хьатlадоагlача шера лакха хьувкъам кхебара!

(КПСС ЦК Тlахьехамашкара).

Иттлагlча пятилетка кхоалагlа шу толаме чакхдаккхара шоаш ца кхобеш къахьегаш ба советски нах. Берригача мехка санна Нохч-Гlалгlайчен а заводашка, фабрикашка, гlишлошъеча, колхозашка, совхозашка хьахул пачхахьалкхен планаши тlайнца социалистически декхараши хьалал хьалха кхоачашдара тlадерзадаь керда патриотически боламаш.

Цу тайпарча боламех цаl да укх деношка КПСС Нохч-Гlалгlай обкома бюроси республика Министрий Советои къоабалдаь дола «Грознефть» объединенен назрановски Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» заводен коллективаша дlадоладаь гlулакх.

«Грознефть» объединене дош денна шу чакхдоалаш планал совгlа 25 эзар тонн коача доагор даккха, Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузаш валови продукци арахецара кхаь шера план кхоачашъе, хlаьта шу чакхдоалаш планал совгlа 19 миллион сомал кlезигагlа йоацаш из яла. Назрановски «Электроинструмент» заводо декхар тlайнцад йиъ лагlча квартала планал совгlа 300 эзар сома маьха продукци арахеца. Уж сийлен декхараш тlаэцаш республика промышленноста болхлошка кхайкарал даьд цар шоаш дlадоладаьр хьаллаца, толамаш алсамдахара дерригa низаш, хьинар, говзал тlаяхийта, производства эффективности балха дикали айе, керда коталонаш а яьхе Даьхе гlадийнга аьнна.

КХАЙКАРАЛ массанахьа ХЬАЛЛАЦА

КПСС обкома бюроси Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советои парте горкомашта, райкомашта, промышленни предприятей, транспорта, гlишлоний партийни, комсомольски, профсоюзни организацешта, ведомствашта, боахама кулгалхошта тlадиллад мехкдаьттахойн машинашъерийн инициатива къахьегача коллективашка ювцар, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева Баку торжествашi йолаши Къилбаседа Кавказа автономни республикай кулгалхошца Грозне къамаьл дешн еннача рекомендацешкеи могадаьрашкеи хьежжа чакхъяха еза мероприятеш оттае. Укх карарча шерен бlарччача пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачаш а тlехкхоачаш а еча лоаттабеча къовсаме къахьегамхоша хьинаре дакъа лоацилга, производства чурча торонех хьаькъалца пайда эцилга, массанахьа а балха эффективности дикали айелга lалашдар.

Республика промышленноста хlара даькъе, хlара предприяте йолаш я пайда эцанза йола чура торонаш. Уж хьагучаяхар, царех биззагlа пайда эцар лоархlамегlа дола декхар да. Цу хьакъехьа дика хьоккамаш да масал эца мегаргдолаш «Грознефть» объединене массаза а теркам тlаухийт мехкдаьтта скважинай фондаца дикагlа болх баран мехкдаьтта доаллача тlоанашта воздействи яран. Къахьегама овсарле айяра станокашка дикагlа болх байтара духха уйла тlаухийт Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» завода коллективо. Хlаьта цар даьха толамаш довзац да.

Массанахьа а дий-теш гlулакхаш ишта? Ийс бетта баьча балха итогашка хьагойтачох ишта дац. Ийс бетта продукци маьхала яккхара планаш кхоачашъяьяц республика ялх предприяте — «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене, Грозненски ремонтно-механически завода, химреагентий Карабулакски завода, радиотехнически завода, рудни йоаца гlишлоний материалаш йоахачен чакхйоахачен Карабулакски завода, «Консервплодоовощ» яхача производственни объединене коллективаша. 17 предприяти лоархlаяьяц къахьегама овсарле айяра планех.

Малагlаш да республика промышленноста толамаш алсамдахара наькъаш, йолаш йола торонаш? Мехкдаьттахоша мехкдаьтта даккхара шоллагlа методаш дукхагlа юкъеккхахьа, мехкдаьтта доалла хьайийла моттигаш дукхагlа гучаяха еза, «Грознефтеоргсинтеза» объединене дукхагlа пайда эца беза производственни низалех, ма-могга дукхагlа сийрда продукташ бедалах хьакъоастае еза, машинашъераша кхоибе беза металла, оборудованега шин сменагlа болх байта беза. Машиннаькъахой, автомобилистий торо я поездий дозал а сухал а лакхъе, транспорт мухь тlаботташ а lобоассабеш а кlезигагlа латтаргйола гlулакхаш чакхдаха, гlишлошъераша капитальни вложенешн материальни къахьегамен ресурсаши болх бе йолаялийта езача объекташка хьа а гулъяь гlирсаш сихагlен дикагlен хьалде деза.

Пхе шера план кхоачашъяра темпашка диллача республика промышленность тlехьаюсилга чоте йицача, lалаьмате бокхa лоархlам болаш да, «Грознефть» объединенен «Электроинструмент» заводен коллективаша дlадоладаь гlулакх республика промышленноста, гlишлошъеча массе а коллективаша хьаллацар. Лакхе аьннача тайпара, кlоаргга уйла йича, хlара къахьегама коллективе йолаш я оттаьча планал совгlа укх шера йиълагlча квартале продукци арахеца торонаш.

КПСС обкома бюрос министерствай, ведомствай, объединеней, предприятей кулгалхой декхарийла баьб пхе шера планаши укх шера тlайнца социалистически декхараши кхоачашделга миштa лел хьажа, 1979 шера встречни планаш тlехьадисар дlадоаккхаргдолча тайпара оттае. Уж планаш оттаеча юкъе къахьегама коллективаша хьинаре дакъа лоацилга lалашде, доккхагlдола декхараш тlайдеш бола хьалхалаттараш ма-могга хьаллаца, чура торонаш лахара а балха юкъе а йоалаяь царех пайда эцара а тlаерзаьча социалистически яхьа керда формаш шерагlа юкъейоалае.

lалаьмате бокхa лоархlам болаш да «Тlехьабусараш боацаш бе болх!» яха ростовчаний болам кхы а шерагlа боаржабар. Хlара балха моттиге тlагlерттa къахьегилга, ерригача коллективаша лакха овсарле йолаш болх белга, хьалхашка этта халонаш эшаяра нах оарцагlбоахилга, планаши тlайнца декхараши кхоачашделга — уж гlулакхаш да хlара кулгалхочун балха тlа керттера уйла тlаяхийта езараш. Производственни коллективашка яьржача яхье хьалхалатташ хила беза коммунисташ.

КПСС Центральни Комитета Тlахьехамаша маяххара, шерагlа боаржабе беза 1978 шера план кхоачаш а тlехкхоачаш а яра тlехьа, къахьегама овсарле, производства эффективности балха дикали лакхъяра тlехьа лоаттабу къовсам.

Сийлахь-боккхача Октябра накъадолхаш

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА— ТЕШАМЕ ЛАРД

Тlадоагlача шера хургболча хьувкъама тешаме лард йоллаш ба Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза кхаш леладераш. Хlанзле, 200 гектар мара ца юсаш. гурахьа дувча ялата кlал 1300 гектар лаьтта аьхад оаха. Ахархошта юкъе яхье хьалха латт трактористаш коммунист Бимурзаев lали, Машаев Сулейм. Дийнахьа 12 — 13 гектар лаьтта оах царех хlаране, норма 7 мара йоацача. Царна тlехьа лаьтта цамца а доаккхаш ялат дlадувш да. Къаьстта овсаре къахьег трактриста Элихаджиев Мухьадеи Кушаев Илезеи. Нормал совгlа 8 гектар йолаш, дийнахьа 40 гектара тlа кlа дlадув царех хlаране. Иштта бlу ца къожабеш болх бу кхычар а. Цудухьа, хlанзле 900 гектара тlа гурахьа дув ялаташ дlадийнад. Хlаьта дисар 20 октябрь тlаихоачаш дlадийна даргда тхо.

Г. КУЮМДЖИЕВ,
Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза керттера агроном.

ХАННАХЬА ЯЛАТ ДlАДИЙНА ДАРГДА

Тlадоагlача шера хургболча хьувкъама йоакхо а еш, кхацкара гуйран балхаш толаме дlахьош ба «Путь к коммунизму» яхача сунженски колхоза механизатораш. 200 гектар мара ца дусаш гурахь дувча ялата 1637 гектар лаьтта аьхад. Из лоархlаме болх дlахьор я коммунист Костоев Мувса керте латта отряд. Лаьтта оахача донкха дакъа лоац трактористаша Даурбеков Ахьмада, Беседин Николая, Тормосинов Ивана. Дийнахьа 6—7 гектар оах царех хlаране, нормах 3,5 йоагlача.

Хlара гектара тlа 180—300 килограмм минеральни удобренеш а тайса, макхашца цамцадаьккхача лаьтта дlадийнад 1360 гектара тlа кlа.

Ялат дlадувча белгалбаха беза дийнахьа кхоккха норма кхоачашъеш бола механизатораш Синчинов Сергей. Литвиненко Иван. Королев Александр. 20 октябрь тlаихоачаш, деррига ялат дlадийна доврга тхо.

Г. САВЕЛЬЕВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза керттера агроном.

ЯХЬЕ БАЬННАБ

«Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте коллективо чlоагlа раьза хинна хьаллаьцад укх шера йиълагlа квартал хьинарерча къахьегамца белгал а йоаккхаш, пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, диълагlча шера толаме къахьегара йола лард йоллара Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединенеи Гl. Ахриева цlерагlча назрановски «Электроинструмент» заводен коллективаша Нохч-Гlалгlай АССР промышленни предприятей берригача къахьегамхошка даь кхайкарал. Шоай торонашкеи кхоачамашкеи хьежжа шера план ханал хьалха кхоачашъяра дола керда социалистически декхараш тlаэца кийчлуш ба ремонтникаш.

Ремонтно-наладочни предприяте коллективо тlехкхоачашъяьй ийс бетта план. Пачхахьалкхен плани тlайнца социалистически декхараши тlехкхоачадеш хьайоагlаш хиларах укх шера кхаь кварталагlа республиканскi сийлен Улгa тlа йихьай из. Социалистически яхье хьалха а латташ къаьстта дика къахьегаш я И. Таaев, А. Цатуров, В. Нетреба, В. Железнов керте латтен кхыйолеи бригадаш.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

Аьннар кхоачашдаьд

Грозненски района «Куларинский» совхозе укх шера 150 гектара тlа дlайийра шекара свеклаш. Хlанз чуэцаш латт уж. Цу гlулакха хьаьь комбайн я хьувкъам чуэцаш. Цу тlа а, вай республике цу боахаме мара болх беш яц из. Сменагlа кхаь гектара тlара свеклаш чуэца низ болча цу комбайнаца механизатора Цакаев Ширване дийнахьа, юкъера лаьрхlача, 5 — 6 гектара тlара хьувкъам чуэц. Нормал совгlа чуийцача хlара гектарах алапел совгlа кхо сом преми эц механизатора.

Кхай тlара заводе свеклаш дlахьухьаш шийтта шофер ва «Сельхозтехника» Грозненски объединенера. Балха нормаш кхоачаш ца еш цаl вац царна юкъе. Хlаьта къаьстта дика бу болх Лутаев Шитlас, Разин Виктора, Шамурзаев Шепаlас. Социалистически яхье хьалхара кхо моттиг царга я. Кхай тlара шекар доаккхача заводе нормагlа шозза мара никъ бе ца безача диазза — пхезза бу царех хlаране. Из бахьан долаш ди дlадодац дика болх барах тела ахчан преми царна ца луш. Яхье хьалхара моттиг яккхарах тела цlе вымпел Лутаев Шитlийга я.

Дика вlаштlехьдавхад пар салоlама хьалаш а. Чуlо паргlатта общежити я, дийнахьа кхозза кхача лу, уж бахача цlагlа телевизор латт, иштта кхыдола гlулакхаш даьд.

Шекара свеклаш цlенъеш, машинашта тlайотташ дийнахьа, юкъера лаьрхlача, бlаь саг хул кхай тlа. Царна юкъе дукха ба Кулары яхача юртара нах. Дуккхабараш духхьал хьувкъам чуэца новкъостал де баьхка а ба. Нормаш тlехкхоачашъеш болх бу Махмудов Ахьмада, ХакаловгlаР Аликеи Аьсетеи, Заваев Ширване, Махмудова Загас, кхычар.

Дукха хlама ца эшаш 120 гектара тlара хьувкъам чуийца баьннаб совхозе. Болхлой а кулгалхой а дега боккха тоам беш хьийкъай свеклаш — хlара гектара тlара 400 центнер совгlа мерза овлаш доал укхаза, план 240 йолча. Хlаьта гектарникаша Дасаева Хадишата, Искерханова Зинаидас, Гехаева Аллас, Макалова Зулпаlа, Атаева Кусас шоаш леладаьча кхашкара хlара гектара тlара 600 центнерал совгlа свеклаш яьхай.

Изза дика хьувкъам кхебе шоашта мишта карагlдаьннад дувца аьлча звеньевойс Макалов Асланбека аьлар:

— КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш, хlара гектара тlара 300 центнерал кlезигагlа йоацаш свеклаш чуэца социалистически декхар тlайийцар тха коллективо шу долалуш. Из кхоачашдара ерригa торонаш оарцагlа а яьха, къовсам боаржабир. Гурахьа эзба аьха хиннача лаьтта хlара гектара тlа 30 — 40 центнер кхоачийташ органически удобренеш яхкар. Ханнахьа кийчйир болх бергбола техника. Лаьттанцара тlоадал дlакъовлара бlаьстан юххье лоа дашшаше а, макха баьккхар. Цул тlехьагlа кхай тlара массехк моттигера лаьтта хьа а яйца мел хьаьна да техкар. Яьча анализах минеральни удобренеш яхкара картограмма оттайир. Хlаьта цунга хьежжа, эшача дукхагlа а кхоачийташ, нитроамофосаца, суперфосфатаца, кхы тайпа удобренешца лаьтта хьаьдир.

Из болх укх шера духхьашха чакхбаьккхар звенос. Хьувкъам керттерча дакъос цу гlулакхо алсамбаьккхар аьнна ала йиш йолаш да. Шекара свеклаш дика хьувкъаяр духьа тха коллективо даьча балхех цхьа дакъа мара дац из. Лаьрххlа къовсам лоаттабир оасарца. Хlаьта хьийга къа зехьа ца дайнилга гуш ма-дий.

КПСС ЦК июльски Пленум хинначул тlехьагlа звено коллективо дош делар хьалха тlайнца хиннача социалистически декхарел 500 тонн совгlа а йолаш укх шера пачхахьалкхенна 4500 тонн шекара свеклаш дlаяла. Белгалдаккха доагlа шера план 3000 тонн мара йоацилга. Пачхахьалкхенна хlанзлехьа дlаеннай дукха хlама ца эшшаш 4400 тонн свеклаш.

Иштта жоп лу Макалов Асламбека кулгалдеча коллективо Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 дизарга даьча КПСС ЦК Тlахьехамашта.

М. ХАМАТХАНОВ.

ТОРОНАШИ ЦАРЕХ ПАЙДА ЭЦАРИ

КПСС Центральни Комитета июльски Пленумо белгалдаьккхад юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтача керттерча декхарех цаl юкъарча хьайбай продукци дlахо а алсамъяккхар долга.

Чакхбаьннаб ийс бутт. Мишта кхоачашъю Сунженски района колхозаша пачхахьалкхен планаши тlайнца социалистически декхараши?

Ала деза, дукхагlдолча боахамаша дlадахача шера йоаккхаш хинначул дукхагlа шура йоаккхаш хилар, цунга хьежжа из дукхагlа пачхахьалкхенга йохкар а. Цу фермашка лакхъеннай хlара lаттагара йоаккха шура а. Масала, XIX партсъезда цlерагlча колхоза шурий фермай болхлоша укх шера ийс бетта хlара lаттагара яьккха шура дlадахача шера цу хана яьккхачул 403 килограмм дукхагlа я. Иштта дика толамаш доах Ленина цlерагlча, «Восход» яхача, XX партсъезда цlерагlча колхозий хьайбаш леладераша.

Ийс бетта района боахамашка 7266 lасилг даьд доахана е соахкарчул 1274 lасилг дукхагlа. Дика лел хьайбай lул кердадаккхар «Красная Армия» яхача, Ленина цlерагlча, цхьайолча кхыча колхозашка.

Унахцlенеи тоаденнеи долаш lаьсий кхеду «Победа», «Восход» яхача, Кировеи Орджоникидзеи цlерагlча колхозий къахьегамхоша.

Пачхахьалкхенга дулхи шуреи дохкара планаш тlехкхоачашъяьй Ленина, XIX партсъезда цlерагlча колхозий фермаша.

Дукха ба районе хьаьнала къахьегаш, йоккха опыти балха говзали йола доярккаш, скотникаш, lаьсий кхедераш. Вай республике дика йовзаш я «Путь к коммунизму» яхача колхозера доярка Астамирова Минат. Цул дукха тlехьа ца юсаш хьайоагlа цун зlамагlйола йиша Аьсет а.

Шелковской района хьайбаш леладераша укх шера хlара lаттагара кхо эзар килограмм шура яккхара республикера шоай коллегаш тlахьехаш даь кхайкарал хьал а лаьца къахьег дукхагlболча сунженцаша.

Цхьабакъда, массанахьа а лелац гlулакхаш дика. Масала, «Путь к коммунизму» яхача колхозе кхоь ферма я. Царех кхоалагlча ферма коллектив районе дикагlчарца лоархlаш а тlехь-тlехьагlа ший декхарех дикагlа лоархlаеш а хьайоагlа. Халахете а, из ала йиш яц воих шин фермах. Тlеххьарча хана геттара лаьгlеннай цар йоаккха шура.

Пачхахьалкхенга шура йохкара планаш кхоачашъярга хьежача гlулакхаш дика лелаш санна хет цига а кхыча боахамашка а. Цхьабакъда хlара lаттагара хьайоаккхар лаьрхlача сурт кхыча тайпара хул.

Масала, шура йохкара районе хьалхарча мутlаре болча Ленина цlерагlча колхоза хьайбаш леладераша дlабахача ийс бетта хlара lаттагара 1390 килограмм, Кирова цlерагlча колхозе — 1317 килограмм, «Восходе» — 1085 килограмм, Орджоникидзе цlерагlча колхозе 933 килограмм шура мара яьккхаяц. Кхы а ледарагlа да из гlулакх кхыча боахамашка.

Хlаьта лакхе хьоахаь хиннача «Путь к коммунизму» колхоза № 3 йолча фермa доярkаша ийс бетта хlара lаттагара яьккхай 2250 килограмм шура. Хlанад цар гlулакхаш ишттал бе-бе?

Дика толамаш даха новкъостал ду ферма болхдой дисциплина лакха хиларо, хьабеча балхах дог лазаро, зооветеринарни бокъонаша яххача бесса хьайбашта lунал даро.

— Тха районе цхьанна а боахама кулгалхой бац доакъар ца тоъарах шура лохъеннай ала йиш йолаш, — йоах юртбоахама управлене керттерча зоотехника Аушев Абукара. — Хlара колхозе да тайп-тайпара шортта доакъар. — Тlаккха из доакъар фермашкарча хьайбашка ханнахьа дlакхачари ца кхачари — кхы дош да. Оттаьча рационагlа доагllача бесса доакъар ца делча, хий ца моладича, бийсанна доажа ца дича хьалац доахана шура. Цигтара леха деза бахьанаш.

Районе дукхагlйолча колхозашка хlанз а хьайбай рациона юкъе яц доакъара лаьрхlа дlайийна свекла.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш бахьан долаш итт бетта план кхоачашъяра хlара дийнахьа пачхахьалкхенга йохка езача 59 тонн шурех 41 тонн мара йохкац районо. Цунга хьежжа лоха я шурни хьоанал а. Ийс бетта ехка шура лаьрхlача цхьоалагlча сортах йолаш 40 процент мара хиннаяц заводе дlайийцачох.

Хьоанал геттара лоха йолаш шура йохк XIX, XX партсъездий, Кирова цlерагlча, «Путь к коммунизму» яхача колхозашка. Хьоанал меллай ца хьонаш дlахухьийт цар шоай продукци. Тlаккха хьоанал 0,1 процент лакхйича а, специалисташа яхачох, районе цхьан шера тlаккхетаргйола шура эзар тонн гаргта я.

Ерригa район хьаийцача, хlара шера 3000 етт lаьхара бус. Из гlулакх тоаде вlаштlехьдаьлча чlоагlа лакхлургдар хьокхамаш. Доахан lаьхара ца дитара царна хаьханнахьа искусственни осеменени е еза. Цу гlулакха йилла 14 пункт я районе, цхьабакъда, болх беш 4 мара яц.

Цхьаькха а да. 1975 шера районе 2000 гектар кlаи «Вика» яха буци вlашагlа а эйий дlаовра. Тlеххьарча шерашка 600 гектарага кхоачаш лохденнад из лоархlаме доакъар дlадувлга. Дукха кlезигагlа дlае баьннаб кхеш ув смесаш а. Царех я Ленина цlерагlа, «Заветы Ильича» яха колхозаш.

Доакъарий база массаза а дика хиларца белгалъяьннай «Путь к коммунизму» яха колхоз. Кхыдола доакъараш доацаш, 549 гектар дуккхача шерашка тlаювлача баьций цонаш я цу боахаме. Царга хьокхам эца мегаргбар цу деша кхыча боахамий специалисташа.

Сунженски районе, юкъера лаьрхlача, хlара беттача lаттагара шера 2000 килограмм мара шура яккхац. Торонаш дукхагlа я. Царех дикагlа пайда а эцаш болх вlаштlехьбаьккхача республикерча районашта юкъе хьалха яла йиш йолаш яр из район.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

ГЕКТАРО 43 ЦЕНТНЕР ЯЛАТ ЛУ

— Геттара раьза да тхо укх шерарча хьувкъама, — аьлар, са хаттара жоп луш, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза керттерча агронома Г. Савельева.

Раьза хила йиш йолаш а ба уж, хlана аьлча хlара гектара тlара 43 центнер фуалъяьха хьажкlаш йоал колхоза, план 37 центнер йолча.

600 гектара тlа дlайийчаяр из культура. Толаме дlахьу шоллагlа кlи-марс керттерча инженера коммуниста Бобровский Петра кулгалдеча чуэцара-транспортни отрядо. Ипатовций методагlа чуэцаш йола хьажкlаш 143 гектара тlара хьекха яьннай, пачхахьалкхенна дlаеннай 550 тонн.

Ялат чуэцача социалистически яхье цахаддаш хьалха латт комбайнераш Ткаченко Бориси Паненко Владимири. Денна 5 гектара тlара хьажкlаш хьокх царех хlаране, норма 3 йолча. Иштта овсаре къахьег водителаша Павленко Викторен КПСС членалла кандидата Ярецкий Николаеи. Дийнахьа 20—25 тонн ялат тока тlа дlахьу царех хlаране, норма 15 тонн йолча.

Цар санна нормаш кхоачашъю фермашка аьта хьажкlаш дlакхухьача шофераша КПСС членалла кандидата Баркинхоев Бесланеи Хамхоев Ювнази.

Денгара денга айлу механизаторий хьинар. Цудухьа пятилетка кхоалагlча шера хьоккхамаш лакха хургда.

— Оттаьча графикал хьалхагlа шоллагlа кlи-марс чанх а боаккхаш, планагlа лаьрхlачул шозза дукхагlа (2150 тонн) фуалъяьха хьажкlаш Даьхенна дlалургъя оаха, — йоах колхоза парткома секретара Ибрагимов Жалила. — Ишта да оаха Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизаран КПСС ЦК тlахьехамашта жоп луши кийчде лаьрхlа къахьегама совгlат.

М. ЦУРОВ.

ИТТЛАГlА ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Иттлагlча пятилетнана доккхийча толамашта ший дакъа юкъедахьа гlерташ къахьегаш ва Назрановски автотранспортни предприяте водитель Нальгиев Мухьмад.

1978 шера 22 сентябре Нальгиев Шиде Мухьмад, иттлагlча пятилетка производственни план кхоачаш а яь, 23 сентябре денз 1981 шера чотах къахьегаш ва.

Отчет луча юкъа водитела кхоьий 3100 литр бензини 230 сома запасной оатхалаши.

Хьалхле лелаеча водитела даьхача толамий бе боагlача тайпара мах баьб предприяте кулгалхошен транспортни управленен. 1976 шера хьувкъам чуэцача доккхий толамаш дахарах «За трудовое отличие» яха медаль елар цунна.

Грузовой автомобилий бригадана кулгалдеш ва Нальгиев. Из коллектив грузовой колоннашта юкъе хьалхле лелаеш я. Цкъа санна дуккхаза а яхай цо «Нохч-Гlалгlай АССР транспортни управлене дикагlйола бригада» яха цlи. Хlаьта иштта социалистически декхараш тlа а йица СССР кердача Конституце шу дузача денга пятилетка кхаь шера план кхоачаш а яьй цун бригадо.

Предприяте кулгалхошта, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта лов Шиде Мухьмада кхы а дlахо иштта къахьега ка ялар.

IИЛМА-ПРАКТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

Селхан Грозне хилар КПСС Нохч-Гlалгlай обкомои КПСС ЦК «Агитатор» яхача журналои вlаштlехьяьккха «Материалистически мировоззрени, коммунистически мораль чlоагlъяри КПСС XXV съездо дlа мадеххара республика къахьегамхошта атеистически нравственнии кхетам балара декхараши» дувцаш йола lилма - практически конференци.

Конференци дlайолалуш къамаьл дир КПСС Нохч-Гlалгlай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.**

Дувцача дешах доклад йир КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара **М. О. Бузуртанова.**

«Нравственнии атеистически кхетам цхьана балар» — иштта цlи йолаш яр КПСС ЦК-рча АОН lилма атеизма института вокккхагlча lилман болхлочо, философски lилмай доктора **Н. П. Красникова** яь содоклад.

«Къахьегама коллектива хьалашка вахаре хьинаре дакъа лацара уйла хьалкхсяра» хетадир ший къамаьл «Красный молот» завода партийни организаце секретара **В. В. Капустянова.**

«Бусалба ды лелабеча наха юкъе беча lилма-атеистически балхах» лаьца къамаьл дир КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара, юртбоахама lилмай кандидата **С. М. Бекова.**

«Кхалнаха къахьегамеи социальнии хьинар гойтар дынах тешилга дlадаккхара фактор санна» яхаш яр ЧИИИСФ советски хан-юкъа исторе сектора заведующе, историчeски lилмай кандидата **М. А. Каратаевай** къамаьла тема.

«Производствении коллективе агитационно-массови болх бара практиках» дийцар мединструментий Гудермесски завода мастера **Т. Ф. Мацуцинас.**

«Кагирхошта нравственнии атеистически кхетам лучара хьехамчий лоархlам» бувцаш къамаьл дир ЧИИИСФ социологеи lилма атеизман сектора зlамагlча lилман болхлочо **В. Ю. Гадаева.**

«Цlагlара лекторий нах бахача моттиге кхетама болх бара лоархlаме форма санна» — цу темана хетадаь дар Грозненски района халкъа депутатий Пролетарски юрта Совета исполкома председатела **О. В. Баквевай** къамаьл.

«Къаракъаш меларцеи алкоголизмацеи лоаттабеча къовсама нравственни проблемаш» йийцар Нохч-Гlалгlай АССР юстице министра **И. А. Албастова.**

«Къахьегамхошта идейно-нравственнии атеистически кхетам луча искусствах пайда эцара формаш» ювцаш къамаьл дир Нохч-Гlалгlай пачхахьалкхен университета педагогикаи психологеи кафедра заведующе, педагогически lилмай кандидата **В. А. Кан-Калика.**

Конференце къамаьлаш дир КПСС ЦК «Агитатор» яхача журнала редактора **М. П. Габдулинеи**, «Грозненский рабочий» газета редактора **Д. К. Безуглеи.**

Конференцех йолча отчета кепатохаргья.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА — ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ДУКХАГIА ТЕРКО Е БОЛХ ТОАБАРА ДЕШАЙ

Грознерча «Оргтехника» объединене йоккхача коллектива вахар, цун лоIам, цо де лерхIараш дар дукха ха лоацаш отчетно-хоржама собране паркома секретара Н. М. Ченске яьча доклада чIа а къамаьлаш даьча коммунисташа а белгалдаьхараш.

Укх тIеххьарча хана дикка дегIаенай объединене партийни организаци. Укхаза парте мугIарашка чуйийцав 49 саг. Царех 80 процент болхлой ба. 77 процент хьалха комсомоле хинна ба.

Партийни организаце белггала тоабаьб нахацара болх, кIоаргагIа къестаду коллектива балха а вахара а дешаш, лакхбеннаб коммунистий бехктокхам. Объединене, цун предприятешка, цехашка, участкашка ханнахьа чакхйоах партийни собранеш, паркома а бюро а заседанеш. Цига каст-каста ювца увттаю боахама кулгалхой отчеташ, къестаду технически прогресса, къахьегама овсарле а балха дикал а лакхъяра, идеологически болх тоабара, пачхьалкхен планаш а социалистически декхараш а кхоачашдара дешаш.

Собране белгалдаьккхар отчет еча хана балха структура эргайоаккхаш лоархIаме хувцамаш хиннилга. Шишу хьалха вIашагIъеллай «Оргтехника» объединени. Цунна чуйоагIа Грознера «Электроприбор» завод, электрографически аппараташ кийчъю специализировани конструкторски бюро, Хасавюртара прибораш ю завод.

Республике хьалхалаттарий мугIарашка йолаш хьайоагIа объединене коллектив Дукха патриотически боламаш да цо дIадола а даь вахаре чакхдаьха. Дика да цун балха хьокхамаш а. Укх пятилетка шин шерей ийс беттей продукци маьхалъяккхара план 102,2 процент кхоачашъяьй объединене. 975 эзар сома продукци еннай планал совгIа. 1975-ча шера денз 20,2 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. 340 эзар сома пайда баьнна цу хана денз балха юкъейихьача рацпредложенеех.

Иштта толамаш даха вIаштIехьдаьннад берригача болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха хьинаре къахьегар, паркомо, цехашкарча партийни организацеша берригa къахьегамхой юкъе а озаш социалистически яхь дика вIашагIйоллар бахьан долаш. Объединене шерра даьржад «ХIара балха денна — дикала Знак» хилийтара, «Улув цхьаккха тIехьавусар воацаш» болх бара тIехьара патриотически боламаш.

Социалистически яхьа лакхагIа дола лагIа да коммунистически къахьегама тIехьара болам. Объединене из болам хьаллаьцаб берригаш а хIана бац аьнна болча болхлоша, специалисташа, гIулакхерча наха. Ши эзар совгIа саг ва объединене «Коммунистически къахьегама ударник» яха сийлахьа цIи яккхара тIехьа хьинаре къовсам лоаттабеш. 1300 гаргга саго из цIи яьккхай хIанзлехьа а, 23 коммунистически къахьегама коллектив я объединене.

Коммунистически къахьегама коллективашта юкъе а къаьстта хьокхаме я «Электроприбор» завода шоллагIа цех (начальник Н. П. Гребнева, парторганизаце секретарь А. Н. Зайцев). Коммунистически къахьегама цIи лелаеш ва цу цехера хIара болхло, специалист, цхьа нагахьа саг дIаваьлча. Беттабетта тIеххкоачашду цехо балха декхараш. Дукхача шерашка социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа из коллектив.

Иштта объединене дикагIа балха хьокхамаш доахараштa юкъе я ремонтно-механически, каркасно-сварочни цехий, цхьоалагIча цеха сборочни участка, йиълагIча цероча вентиляци лелаеча участка, кхы дукхача балха доакъой коллективаш.

Собране дакъа лоацаш хиннараша къаьстта терко тIайохийташ дийцар коллективо кхоачаш ца деш дисача декхарех, объединене а цун тайп-тайпарча доакъой а балха тIарча цIенхашттарча кхоачамбоацарех, уж дIадахара наькъех.

Эггара хьалха белгалдаьккхар пятилетка кхоалагIча шера объединене болх ритмично дIа ца бодилга, балха хьокхамаш хьалхарча шерашкачул лохагIа долга, цхьадолча лоархIамеча хьокхамашта планаш кхоачаш ца елга. Масала, бетта арахецача продукцех 60 процент кхоалагIча декаде арахецаш хиларо дикка лохъю цун дикал. Собране белгал ма-даккхара, уж кхоачамбоацараш нийсденнад объединене кулгалхоша пятилетка кхоалагIча шера кердача декхарашка хьежжа болх бергболаш завод кийч ца яр бахьан долаш.

Из дика гу укх шера кхоалагIча квартала хьокхамашка хьежача. Цу квартала хьалхарча шин бетта продукци арахецара а къахьегама овсарле лакхъяра а планаш кхоачашъяьяц объединене. Ерригача квартала план а кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш да гIулакх. Оттальча номенклатурах дIа ца луш йисай 181,5 эзар сома мах бола тайп-тайпара продукци.

Собране къамаьлаш даьча коммунисташа сверловщика В. П. Маштакова, специализировании конструкторски бюро начальника И. В. Шнейдмана, наладчикаша А. А. Зайцева, Е. И. Немцова, къахьегамен алапен отдела начальника В. И. Леонтьевас, керттерча инженера заместителa Г. И. Гансa критика йир паркома, объединене а цехий а кулгалхошта керда техникен хьалхалтта технологи балха юкъейоалаяра, объединене дерригача доакъошкара болх тоабара гIулакха кIезига йоакхо еш хиларах.

— Предприятеш технически дегIайоалаяра хьакъехьа IалаьматE дика планаш увттаю объединене, — белгалдаьккхар цар, — цхьабакъда, царех дуккхаяраш кхоачаш, ца еш юс. Керда техника а технологи а юкъейоалаяра, балха дикал тоаяра, ритмично болх белга Iалашдара, керда продукци арахецилга вIаштIехьдаккхара дешаш партбюро заседанешка, уж керттера балха оагIонаш тоаяра тIадерзадаь Iалаьмате дика соцамаш тIайидаьд. Бакъда, уж дизза вахаре чакхдахара тIехьа боагIаш бола тIахьожам хиннабац. Из бахьан долаш уж дуккхача даькъе каьхата тIа дIаяздаьча дисад.

— Технологически дисциплина кхоачашъяра тохкам бича гучаьлар, — чIоагIа раьза йоацаш дийцар ОТК тохкамхочо З. М. Абдурзаковас, — арахецача продукце стандарта бокъонаш толхаяь 224 моттиг хилар, 84 моттиг хиннай яь яьннай аьнна хьаена тайп-тайпара оатхалаш тоае юха яхьийта езаш. Цул а вогIа да цу тайпара моттигаш гучаьлча объединене кулгалхоша а паркомо а де доагIар ца делга. Хеталу, цар а технологически дисциплина телхаераш хьаллоац аьнне.

Уж дерригa кхоачамбоацараш дIадахара а берригa партийни болх тоабара а тIаберзабаь ба партийни собране тIаийца соцам.

Г. ОСЬМАКОВ.

160 ЭЗАР СОМА РУЗКЪА КХОДАЬД

Октябрьски буррув тохара балхий управлене диспетчерске дукха нах гулбеннабар. Царех дукхагIбараш бурувдеттараштa керте латтараш бар. Уж массава а ладувгIаш вар цхьанне дувцачунга. Ше керте латтача коллективана карагIдийннарех, бригада опытах дувцаш вар № 60 йолча буровой начальник Найпак Владимир Павлович. Спуско-подъемни операцеш чакхйоахача ма-могга кIезигагIа ха дIайохийта, бизза пайда ийбу бурув деттача остех, бурув тохара а ремонт яра а технологи толхаяь моттиг нийслац, яхаш дувц Владимир Павловича.

Буровой коллективе къахьегаш ва ийс комсомолеци виъ коммунисти. Шоай новкъосташта хьокхам а телаш социалистически яхьа сийг летабераш уж ба. Буровой къахьегаш мел бараш къона нах ба, кхыметтел буровой начальника а 30 шу совгIа ха мара яц. Цо ше вIашагIъелла я из комсомольско-кагирхой бригада. Шийхьинари низн кхо ца беш къахьегача цо бизза пайда ийбу торонежки кхоачамехи. Цунга хьежжа дика да доаха къахьегама толамаш. Бурув тохара пятилетка хьалхарча кхаь шера план укх шера 14 сентябре кхоачашъяьй буровой коллективо. Цул тIехьагIа ши кIира дуззашехьа а рапорт делар бригада бурувдеттараша укх шера план кхоачашъярах. Хьалха тIаийцача социалистически декхарегIа 1979 шера февраль бетта 3429 метр бурув а тохаш йистеяккха езаш яр № 61 йола скважина. Цхьабакъда, шоай торонашкеи кхоачамашкеи лаьрхIа хьажа а хьежа керда социалистически декхараш тIаийцад буровой бурувдеттараша укх шера декабрь бетта скважина яккха бовла. Цу декхарех шоаш лоархIабергхилaрах дог тийша а ба уж.

Бурув тохара сухал лакхъярах, бурув тохача дIайохийта материалаш кхоярах, буровой остех кхетамца пайда ийбарах № 60 йола скважина яккха йолаелча денз бригада коллективо кходаьд 160 эзар сом.

Иштта къахьегаш йолча В. П. Найпака кулгалдеча бригада опыт шерра йоаржаьй УБР кулгалхоша укхаза къахьегаш йолча бригадашта юкъе. Цох бизза пайда а эц дукхача коллективаша.

Буровой начальник Найпак Владимир Павлович керте латтача бурув деттача бригаде къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалбаьнна ба бурувдеттарий гIончаш Пирогов Владимир, Абдурахмановн Юсуп, Юри, слесарь, коммунист Травин Иван Александрович, кхыбараш.

Г. МУХАДИЕВ.

БЕЛОРУССКИ ССР. ЧIоагIа къердаш да вай мехка беррига республикашка Белоруссе Ленински комсомола цIерагIча Барановичерчу хлопчатобумажни комбинато арахецаш долу, бесашкен сурташца диллача хоза дола алтазаши басмашки, дуьнен 15 мехкашка экспортагIа дIаухийта. Царех пхе тайпарча кIадашта пачхьалкхен дикала Знак еннай.

СССР кердача Конституце шу дизара предприяте коллективо кийчдьна къахьегаман совгIат — шу доладелла денз а совгIа арахийца миллион метр совгIа кIадаш.

СУРТА ТIА: комбината алтазаш Силицкая Аллаи Абельчук Людмилаи керда кIадаш хьахьокхуш.

Э. КОБЯКА сурт. ТАСС фотохроника.

Комсомола 60 шу дизарга

БАШХА-ДИКА ПРОИЗВОДСТВЕННИЦА

Ленински комсомола 60 шу дизара цIей сийна къахьегама вахте эттача Шалински райпищекомбината къонача болхлоша, специалисташа социалистически яхье башха-дика къахьегама толамаш доах. Хьинар кхо ца деш къахьегача дукхача комсомольцашеи кагирхошеи торо хулийт пятилетка кхоалагIча шера плани тIаийца социалистически декхараши толамца кхоачашн тIеххкхоачаши де.

Царех я комсомолка Шамсуева Забу. ВорхI шу дизад пищекомбинате из балха ена. Юххьанца тайп-тайпара балхаш деш яр Забу. Ше укхаза къахьегаш йоллашехьа а сайрийнара школа чакх а яьккха, Махачкалински политехнически техникуме деша эттар из. Дика дешаш чакхъяьккхар Забус техникум. Цул тIехьагIа юха а ше къахьегаш хиннача коллективе болх бе ера из. Пищекомбината лаборатореi заведующи йолаш цо болх бу а ши шу дизад хIанз. МугIарера болхло йолаш санна дац хIанзара гIулакхаш, тIалатташ бола бехктокхам боккхагIа ба. Цо жоп дала дезаш да предприяте хьачуйоагIа бедал дика е во хилара, арахеца продукци эсала ца хилийтара, кийча продукци йоагIача бесса дIаоттаяь лоаттаяра дола гIулакхаш. Гуш ма-хиллара, Шамсуева Забуна тIалатташ дараш а цо кхоачашде дезараш а дукха гIулакхаш да.

Иштта йоах цунах пищекомбината директора Арцуева Зинас: — тха производстве бокъонца йола говзанча а хинна дIаэттай Забу. Дисциплина дика йолаш, къахьегара тIера йолаш, шийна тIадилла декхар дизза кхоачашде гIерташ хиларца белгалъяьлар из юххьанца денз.

Цун сий даьлар пищекомбината кагийча нахан мехкараштеи юкъе. Цун къахьегама толамаш белгал а доахаш дукха совгIаташ, ахчан премеш тийннай цунна, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш итташ баркалаш аьннад. Цхьа сменна дIаяхийтац Забус 105 процентал чухьнахьа шийн норма кхоачашъяь е балха тIа шийн бехкагIа хьовзам хилийта.

Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Цкъа санна дуккхаза а хийржай из юртсовета депутаталла. Халкъа тIахьожама группа член я из. ХIаьта предприяте комсомольцаша Забу хержай шоай комсомольски организаце секретаралла. Общественни балха тIа а шийн декхараш даим цIена кхоачашдеш хьайоагIачарех я из. Иштта йола Забу институте деша оттара кийчо еш я.

Цунгара хьокхам а ийбеш цунна лалла латташи хьинаре къахьегаши дукха комсомолкаши кагирхойи ба пищекомбинате. Царех я болхло Хузнева Зара, варщица Ибрагимова Сацита, кхы дукха бараш а. Забус социалистически декхараш тIаийцад пятилетка кхоалагIча шера план укх шера 20 декабре кхоачашъе. Иштта къахьегара тIахьийхаб цо предприятера берригa комсомольцаши кагирхойи. Из дуккханеша хьал а лаьцад.

Х. ЗАКРИЕВ.

Кадраш: балха тIа ленински стиль дIачIоагIъе

ДИКАГIБАРАШКАРА ХЬОКХАМ А ЭЦАШ

ТIехь-тIехьа дукхагIа да вахаро кулгалхочунгара дIадехараш. Уж белгалдаьхад дуккхача партийни документашка. Царех къамаьл хиннад КПСС XXV съезде. МоллагIча а даькъа кулгалхо — из алхха специалист хинна ца Iеш, кхетам лур а хьехамча а ва. Иштта ца хилча хIанзарча хьалашка коллектива толамца кулгалде йиш а яц.

Дукха ха йоаццаш са къамаьл хилар районерча цхьан кулгалхочунца. Из а раьза ва хIара кулгалхо коллектива кхетам луш хила везара. ХIаьта а шийн къамаьл чакхдоалаш цо йоах:

— Тха заводе дуккха нах ба, директор цаI мара вац. Аз къоасто дезараш дукха да: технически прогресс, хIара дийнахьа балха кулгалделга, предприяти эшачунца Iалашъелга... ХIаьта совещанеш, заседанеш чакхйоахилга, дIавехаш лакхерча инстанцешка аха везилга?! Хьона лой а ца лой а хаттар отт: семинара кулгалдергда, лекци ешаргья Iа, е балха эша бедал, материалаш Iалашъяра дешаш къоасторгда? Сона хетачох, эггара хьалха кулгалдеш вар дика специалист а болх вIаштIехьбаккха ховш а хила веза. хIаьта пропагандисти лектори коравоагIаргва. Иштта деций из?

ГIулакха юстара хила гIертарех вацар из кулгалхо. Шийна тIадилла гIулакх дизза чакхдаккха цIена болх бе, гIертарех вар. Цхьабакъда, хIанзарча кулгалхочун декхараш дизза кхета ца деш, алхха административни болх вIаштIехьбаккхара оагIонаш лерттIа лелайича, кулгалхочо де мел дезараш чакхдаьннарг лоархIаш из хилар гуш да. Районерча боахама кулгалхошта юкъе из цаI хинна Iац шоай декхараш иштта готта кхетадеш.

Цун бахьанаш да, цхьан оагIорахьа, боахама кулгалдечара социальни а кхетам балара а дешай лоархIам бизза кхета ца беш хилар, шоллагIча оагIорахьа, — хIаьта из керттера а да — боахама кулгалделгеи кхетам балари вIаши дийза цхьана леладе ца хар. ТIаккха мишта дIатешабергба кулгалхой цар балха уж шаккхе а оагIув айхха цхьана лелайича пайданегIа хиларах а уж ишта лелае йиш хиларах а? Цу хаттараштa жоп лургда толашагIболча кулгалхой хIара дийнахьарча балхо.

Мишта хила веза боккъонца вола боахама кулгалхо, мишта дикагIа Iалашдергда цо боахам лелабара чоалхане болх, кхы чоалхансгIча кхетам балара балхаца вIаши бийза цхьана лелабелга? КПСС райкоме еча совещанешка, къаьст-къаьстача кулгалхошца, гIулакхаш тIарча нахаца, болхлошца къамаьлаш деш гучадоал, боахам лелабареи кхетам балареи дешаш а айхха вIаши дийза дIахьолга Iалаьмате цIенхашттареи чIоагIа эшаши, цунца цхьана чIоагIа чоалханеи гIулакх долга.

Хьокхама хьаэцаргья вай тха районерча «Электроинструмент» завода коллектив. Из массе а хана дика лоархIаю пачхьалкхен планех а тIаийцача социалистически декхарех а. Шерагара шерагa лакхлу укхаза къахьегама овсарле, шерлу арахецача продукце ассортимент, хьалкхув балха кулгалдераш а. Наха къаьстта хьинар айденна, дегаш гIоздаьнна, бехктокхам кхетабеш кхоачашбу шоай болх, дизза чакхдоакх тIадилла гIулакх. ХIаьта уж дерригa толамаш, коллективе хIаране дикагIа болх бара лоIам лакхбеш дола хьалаш Iалашдар, дуккхача даькъе дувзаденна да завода директорца А. А. Мальсаговца, коллективе пропагандист волаш цо наьха идейно-политически кхетам лакхбеш, боахама кулгалдара а коллективе хьехамча хилара а декхараш цхьатарра дика кхоачашдеш хиларца.

Цахаддаш ше нахаца вувзаденна ца хилча ха йиш яц цар дагардараши лоIами, царна эшараш, царех хьанна фу карагIдаргда. ХIанзара боахама кулгалхо хила йиш яц алхха балха технически оагIув дика лелайора аьнна, болхлошца вIашагIкхеташ, царна идейни кхетам луш из ца хилча. Вух соцаш, плана а предприяте берригача балха а кхел къоастаераш нах ба. Царцара болх тоабелга керттера да моллагIча а предприяте болх толамца дIабахьара.

Коммунистически парте шийн дуккхача соцамашка белгал ма-даккхара, къахьегамхошта политически кхетам луча, уж идеологически чIоагIбеча хьинаре дакъа доацаш хила беза берригa кулгалхой, инженерно-технически болхлой, уж Iомабе беза боахама кулгалдара а наха кхетам балара а болх говзалца вIаши бийза цхьана дIабахьа. Цудухьа хIара кулгалхочо наха политически кхетам луча дакъа лацара хьакъехьа ши уйла хила йиш яц. ХIара коммуниста а кулгалхочун а декхар да из.

Геттара дика да, нагахьа санна предприяте, цехашка, бригадашка кулгалдеча болхлоша дешаш йолча теоретически семинара пропагандист кулгалхо хилча. Кхы мел дар дIадаьлча а, из ше политически дегIавоагIа ханханнахьа занятешна кийчвала везар бахьан долаш. Халахете а дукха моттигаш я, хIара дийнахьарча боахама гIулакхашта юкъе хьувззаше, цхьаццаболча кулгалхоша шоай идейно-теоретически боарам лакхбара цхьаккха хIама ца деш, цудухьа уж вахара тIехьабусаш.

Цу тайпарча кулгалхочун хьалхленца болх бе хала а сакъердам боацаш а хул. Боккъонца боахама кулгалхо хилара цо кIоаргга Iомае еза марксизм-ленинизм. ТIаккха мара бизза кхеторгбац цо хьехамча хилара лоархIам.

Бакъда, партийни организаце нийса къоастае еза коллектива кулгалхочо идеологически балхаца дакъа лацара форма. Укхаза лоархIаме эца деза цун хьинар, юкъарча балхаца цо лоаца дакъа. Дуккхача тайпара хила йиш я кулгалхочо идеологически балхаца дакъа лацара формаш.

Боккъонца аьлча, берригa кулгалхой бац цхьатарра — эша идейно-теоретически кхетама боарам болаш а лакха методически говзал йолаш а. Боахама дика кулгалдарца цхьана пропагандиста е лектора болх лелабе вIаштIехьдаргдоацаш ба хIанз а цхьаццабола кулгалхой. Иштта, бакъда, таханарча хьалашка коллектива лерттIа кулгалде сага вIаштIехьдаргдоацилга, нагахьа санна из хьинар дола, визза парте идеологически бIухо веце.

Ховш да, боахама кулгалхо ше шийггара дерригa балха гIулакхаш къестаде бокъо йолаш волга. ХIаьта а алхха цхьан приказа низах тийша хила йиш яц цун болх. Масала, хьаэцаргва вай Наьсарерча наькъаш тоадеча управлене кулгалхо Б. Б. Антошкиев. Юххьанца цо кулгалдеча коллектива гIулакхаш дика лелар. ХIара квартале балха планаш а социалистически декхараш а кхоачашдора. ТIехьагIо коллектива барт ийгIар, аьлдиташ доладелар. Дукханешта административни бехкаш де волавелар кулгалхо. Коллектива хьокхамаш Iолохделар, нах балхара дIабувлаш дIааха болабелар. Кхоачамбоацараштa критика еш райкоме шийца къамаьл хинначул тIехьагIа нов. Антошкиев кхийттар. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа коллектива гIулакхаш а белггала тоаделар.

Цу масало гойт алхха цхьан приказащца гIулакх вIаштIехьдаккха гIертарах зе мара пайда ца боалилга. Иштта цо гойт кхетама болх тесса а бита, балха планаш кхоачашъе гIертача кулгалхочоа коллективе болх бе хала долга.

Ше кулгалдеча коллективе кхетама болх эсала лелабу трикотажни фабрика директора Н. Г. Исаченкос. Фабрике болх беча дуккхача кхалнахагара ухача лодкъамаша гойт цу предприяте кулгалхочо коллективе хьехамча хилара гIулакха кIезига йоакхо елга. Цу тайпарча кулгалхоех лархIа йиш йолаш ва районерча электросета директор М. И. Дударов а.

Парте райкомо боахама кулгалхошкара хьадех алхха болх вIаштIехьбаккхара терко яь ца Iеш, коллективе кхетама болх тоабара, наха эшар фуд хара, цар хьаштташ дикагIа кхоачашдара дешашта дукхагIа терко тIабохийтилга.

Кулгалхоша боахам лелабарца цхьана кхетама болх лелабелга, наха юкъе беча политически балхаца цар хьинаре дакъа лоацилга Iалашдара дуккха торонаш а уж оарцагIъяхара тайп-тайпара формаш а я партийни организацешка. Царех биззагIа пайда а эцаш, берригача партийни балха цу лоархIамеча даькъера кхоачамбоацараш сихагIа дIадаха, цу ларда тIа боахама кулгалхой цхьан ханна коллективa болх вIаштIехьбоаккхараш а коллектива кхетам телараш а хургбола хьалаш Iалашде гIерт тхо.

Н. КОРОСТОВ,
КПСС Наьсарен райкома секретарь.

ДЕКХАРАШ ТIЕХХКХОАЧАШДУ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, диълагIча шера болх толамца дIабахьара йола лард йоллара Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединенеи ГI. Ахриева цIерагIча назрановски «Электроинструмент» заводеи коллективаша Нохч-ГIалгIай АССР промышленни предприятей берригача къахьегамхошка даь кхайкарал чIоагIа раьза хинна хьаллаьцача Грозненски швейни производственни объединене коллективо лаьрхIад шийн къахьегама толамаш дIахо а кхы тIа а тоаде. ЛаьрхIар кхоачаш а деш, ерригa шоай торонаши кхоачамаши оарцагIдаьхад цо.

ИттлагIа пятилетка — дикала пятилетка хилар дика кхетадеча швейни производственни объединене хIамаш тегараша «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къа а хьегаш, тIагIертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха дикали лакхъяра, укх шера тIаийца декхараш толамца кхоачашдара. Иштта болх бар дика лер ца юташ дисац. Халкъа эша товараш арахецареи товарни продукци маьхала яккхареи ийс бетта план 102,7 процент кхоачаш а еш. планал совгIа ара а хийца маьхала яьккхай 790 эзар сом мах бола товарни продукци. Ийс бетта халкъа эша товараш кийчдара тIаийца декхараш 234 процент кхоачаш а деш, планал совгIа продукци арахецара шера тIаийца декхараш 101,5 процент кхоачашдаьд хIамаш тегараша хIанзлехьа. Къахьегама овсарле лакхъяра задани толамца кхоачаш а еш, соахка ийс бетта хинначул 7 процент лакхъяьй из, шера тIаийцача социалистически декхарех цхьа процент мара лакхъе ца езаш хиннача. ХIара сома маьха продукцега дIадодар 14 кепиг кIезиг а деш, производствана кходаьд бIаьш эзараш сомаш.

Духхьала овсаре къахьегарах кхоачамбаь Iеш оамал яц объединене хIамаш тегарий. Цар дерригa шоай кхоачамаш оарцагIдаьхад тега барзкъаш ма-могга дикагIа хилийтара. Цу деша хадданза йоакхо ю укхаза. Тегаш дола барзкъаш цхьадола сакхаташ долаш хилара бахьанаш техкача гучадаьлар барзкъаш хьадеча тIахьожам лоаттабеча системе кхоачамбоацараш нийслуш хиларах долга. 1975 шера дикала тIахьожам лоаттабара ше цаI мара йоаца комплексни система производствана юкъейоалае йолаелар объединене, массайолча производственни участкашка дикал лакхъяра тIаерзаь я из. Духхьала кийча продукци миштай хьожаш тIахьожам лоаттабаь ца Iеш, цу системо торо хулийт барзкъаш доахача, уж хьадеча хадданза тIахьожам лоаттабе. Сакхат доацаш продукци кийчъяр яха хьалха хинна метод продукце дикала тIахьожам лоаттабара йолча система цхьа элемент мара яц. ХIанз объединене кийчъяьй 22 стандарт, царех производствана юкъейихьай 20 стандарт. Уж юкъейоалаярах хIаране беча балхах боккхагIа пайда боал. Болхлоша беча балха пхе бальни системагIа оценка а луш, из лакхагIа хиларга хьежжа хул царна къахьегамах луш йола премии.

Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхарах объединене ерригa арахецача продукцех 99,2 процент йола продукци цхьоалагIча сортагIа арахецаш я. Сортноста план тIехкхоачашъярах предприятена хинна пайда 17,9 эзар сом да. Цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийта продукци объединене ерригa арахецачох 98,6 процент я. 1975 шера пачхьалкхен дикала Знак йолаш ерригa арахецаш хинна продукци цхьа процент мара ца хиннача, укх шера цун боарам 14,6 процентага кхаьчаб, аьлча ийс бетта пачхьалкхен дикала Знак йолаш ерригa арахийца продукци кхо миллиони 375 эзари сома маьхa я. из хул планагIа лаьрхIачул 275 эзар сома маьха дукхагIа. Шера тIаийцача социалистически декхарех пачхьалкхен дикала Знак йолаш арахеца езаш яр 34 швейни издели, хIаьта ийс бетта арахийцар из продукци 38 издели.

Арахеца продукци дикагIа хилийтара даькъе иштта толамаш дахара дукха къахьегаш дийзад хIамаш тегарий. Каст-каста «Продукце дикала ди» хул укхаза. Цига дувц кийчъю продукци дикагIа хилийтара даьраш, де дезараш, нийсденна кхоачамбоацараш. Хьалхалаттарий опыт шерра массанена дIа а йовзийташ, нийсденна кхоачамбоацараш дIадахара дола наькъаш белгалдоах. Нагахьа санна моллагIча болхлочо лимитагIа лаьрхIачул дукхагIа брак яь моттиг нийслойя, цунна луш йола премии соцаю. ХIаьта цкъа санна массехказа цун шийн бехкагIа из санна дола гIулакх карагIдоале алапе кхоалагIа дола дакъа соцаду. Иштта болх барах бIаьш болхлой, итташ бригадаш, цехаш я рекламаци ца хулийташ къахьегаш. Царех ба мастераш Лекарева Ольга Николаевна, Снимщикова Елена Федоровна, Машалкина Вера Ефимовна, Петрицева Раиса Ивановна, Склярова Валентина Ивановна, болхлой Думкина Галина, Баргишева Зура, Субботина Нина, цхьоалагIча филиален пхелагIча цехеи коллективаш, кхыяраш.

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун керттера бахьан да болхлоша хьинар кхо ца деш къахьегар, цар болх кхетамца вIаштIехьбаккхар, социалистически яхь дика вIаштIехьа а яькха, цунна кулгаделга цIенхаштта тоадар. «Дикала даькъе толашагIйола цех», «Дикала даькъе толашагIйола смена е бригада», «Дошо кулгаш дола мастер» яха цIераш яхара къовсам лоаттабу яхьебаьннараша. Цар даьха толамаш хIара дийнахьа дIаязду хIара цехерча, филиалерча социалистически яхьа экрана тIа, хIаьта бутт чакхбаьлча хьалхара моттигаш яьхача цехий, смений коллективашта карара кара тела цIе байракхаши вымпелаши, ахчан премеши лу. ХIаьта яхье котбаьннача болхлошта ахчан премеш хьожаю. Цу гIулакхаша материальни безам лакхбаьб хIамаш тегарий.

Ер шу долалуча хана производства эффективности балха дикали лакхъяра дола балхаш чакхдахара а доккхий декхараш тIаийцар объединене болхлоша. Шера керда кхо механизировании поток болх бе а йолайолийташ 52 эзар сом пайда бе дош деннадар цар, хIанзлехьа шиъ механизированни поток болх бе а йолаялийта пачхьалкхенна 45 эзар сом пайда баьб цар. Шера тIаийцача декхарех кходе дезаш хинна тайп-тайпара кIадаш 50 эзар метр йолча, хIанзлехьа кхояьр 42 эзар метр я. Производства отходех наха чIоагIа хоатташ дола товараш 260 эзар сом мах болаш хьаде дезаш хинадале, хIанзлехьа отходех кийчдаь уж товараш 228 эзар сом мах болаш да. Оборудованех пайда эцара коэффициент шера тIаийцача социалистически декхарех 91 процент хила езача, из цар дIакхачийтай 93 процентага. 1977 шера арахецаш хиннaчул кхо миллион сома маьха товараш укх шера дукхагIа арахеца дезаш хиннача, духхьала ийс бетта соахка цу юкъа хиннaчул 2560 эзар сома маьха дукхагIа халкъа эша товараш арахийцад объединене коллективо. Цу масалаша а къаьгта хьахьокх тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачаш тIеххкхоачаши деш хилар.

Цхьабакъда, цхьаккха хало йоацаш е кхоачамбоацар ца нийслуш швейни производственни объединене болх дIабода ала йиш яц. Каст-каста болхлой дIа-юха бувлаш хуьцалу, къахьегамен производственни дисциплина телхаеш моттигаш нийслу, хIанз а тIехьа дукха ба болхлой шоаш тегача барзкъашта юкъе брак нийсйолийташ, цхьайолча цехашка потребителашкара рекламацеш ух арахийца продукци эсала я яхаш. Укх шера цу тайпара рекламацеш кхаьчай бIаьш эзараш сомий, маьха продукцена, цох 70 процент яраш цхьоалагIча цеха коллективага кхаьчай, ийс бетта объединене ерригa арахийцача продукцех 1,3 процент яр сакхат долаш тийга барзкъаш хиннад. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш чIоагIа Iаткъ производства эффективность лакхъяра. Цудухьа ма-могга дикагIа шоай коллектива болх тоабара сиха оарцагIбовла беза объединене кулгалхой, общественни организацеш, берригa болхлой.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Йоккха къахьегама котало яьккхай Сургутски мехкдаьттa разведочни экспедицерча буровой мастер Соловьев Владимир керте латтача комсомольско-кагирхой буровой бригадо. Коммунистически къахьегама коллективо ханал хьалха кхоачашдаьд шоай социалистически декхараш — шера тохкамаш деш кIоаргача скважинашка 30 эзар метр бурув тохилга. Из ба Главтюменьгеологе эггара дикагIбола хьокхам.

Мехкдаьттеи Iалама гази лохалга В. Соловьева буровикаша чакхдоах геттара халача къилбаседен районашка. Бригада дакъа лоацаш хиннай мехкдаьтта доалла ер иттлагIа моттиг хьаелла, царех дукхагIъяраш хIанз эксплуатаце дIаенна я.

СУРТА ТIА: къахьегама котало яьккхача дийнахьа. Хьалхарча плане — В. Соловьев. Аьрдехьа — инженер Плотников Дмитрий.

И. САПОЖКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Тхога язду

ДЕГА ЛОIАМАГIА

Из дар 1948 шера. Цу хана духхьашха «Книготорга» № 5 йолча книжкаш дохкача тика чу яьлар къона йоI Жигульская Саша йохкархо санна. ХIанз 30 шу дизад цу чу цо болх бу. Александра Ивановна тика заведующи я. Цунна гIо деш ба йохкархой бола Сумченко Людмилен Шерстнева Людмилен.

Тика чу хоза лостам ба. Шо-шоай отделашка дIаоттадаь латт учебникаш, дешара пособеш, художественни, технически, краеведчески литература. Шоашта эша книжка сихха харжа йиш я ийдархой. Цу гIулакха царна новкъостал де кийча ба тика болхлой.

Александра Ивановнас къона болхлой Iомабу тика чу баьхкача нахаца Iимерза хила, царна культурно гIулакх де. ХIаьта царна дIахьеха дукха хIама долаш я тика заведующи. Дуккхача шерашка болх беш йоккха опыт Iоаяьй Александра Ивановнас.

Къаьстта дукха болх бир тика коллективо береш деша даха ха хьатIакхоачаш. № 8 йолча кагирхой сайрийнарча школа, №№ 9, 55, 34 йолча школай библиотекашка дIа а дахьийта берашта юкъе сихха дIадоаржадир учебникаш. Цо торо хилийтар июнь, июль, август бетта товарооборота планаш 103—104 процент кхоачашъе. ТIехкхоачашъяьй сентябрь бетта план а.

Кхычахьа ца йодаш цхьан метте 30 шера болх бар — из ший тайпара толам ба. Из зIамига толам ца зувш бисац цунца цхьана балха бола новкъостий а. Каст-каста зизаш дахь цар Александра Ивановнайна. Цу минуташка чIоагIа дог гIоздаьле хул из, теш наха, общественна ше эшаш хиларах, дег чу йосс «Пенсе яха хIанз а хьалха да» яха уйла.

М. ГАДАЕВ.

Ханал хьалха

КПСС ЦК декабрьски июльски Пленумий решенеш кхоачаш а еш, дика къахьегаш хьабоагIа республика кооператораш иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера планаши социалистически декхараши ханал хьалха чакхдахар духьа. Нохч-ГIалгIай респотребсоюза а паччахьалкхен торговлен потребительски кооперацен болхлой профсоюза президиума а цIерагIа дукха рапорташ кхоач укх деношка кооперативни организацейи предприятейи коллективашкара. Царех я респотребсоюза Универсальни торговн база, Наурски райпо маьхк ю завод, торговлен юкъарча кхачани дуккха предприятеш. Цар 22 сентябре кхоачашъяьй иттлагIча пятилетка кхаь шера планаш.

20 сентябрга ийс бетта планаш кхоачашъяьй Грозненски, Надтеречни, Ачхой-Мартановски райпоша, Грозненски коопторго, Малгобекски, Ведепски заготконтораша.

Вахаро хьахьокх, социалистически яхь дикагIа вIаштIехьъяьккхача гIулакхаш а дикагIа лелилга. Иштта чарех я ала мегаргда лакхе цIераш яьха предприятеш. Цига толаме кхоачашду финансово - экономически хьокхамаш, укхаза массава а дакъа лоацаш ва яхье, балха итогаш хан-ханнахьа ю, хьалхалаттарий опыт йоаржаю, кхетамца пайда эц моральнии материальнии стимулех. Цудухьа дуккхаза а хьалхара моттигаш яьхай цу коллективаша республикански социалистически яхье.

А. ЕВЛОЕВ,
Нохч - ГIалгIай респотребсоюза оргтдела начальника декхараш кхоачашдер.

ШОАЙ ДЕША ДАЙ БА

КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха чакхъяккхара производства эффективности балха дикали тоаяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегаш ба «Сельхозтехника» Шалински МРО электроцеха болхлой. Цар дош деннадар кхаь шера план СССР керда Конституци тIаийцача денга — 7 октябрга кхоачашъе, аьнна. Из толаме кхоачаш a яь, хIанз диълагIча шера чотах болх беш я цеха коллектив.

— Социалистически декхарех 140 эзар сома болх кхоачашбе безаш дар тхо, — йоах цеха начальника Сугаипов Хож-Ахьмада. — Из ханал хьалха чакхбаьккха а даьлар тхо. Цу толама юкъе доккха дакъа дихьад тха дикагIболча болхлоша — кагирхоша Ирисханов Шамила, Яхъяев Саид-Хьамзата, комсомолкас Абубакарова Хеде, кагирхой хьехамчаша коммунисташа Тазбаев Лаьчас, Баталов Iийсас, кхычар.

Керда толамаш дахара цеха коллектива хьинар айдаьд Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 61 шу дизарга КПСС ЦК-ас даьча ТIахьехамаша.

З. ХИЗРИЕВ,
юртара корр.

КУЛГАЛХОШКАРА ГIО ЭШ

Назрановски района ТIой-Юртарча наха чIоагIа хало хьегар молача хин кхоачам боацаш. Бахача наьха хица дола хьашташ кхоачашделга дага а деха, Кодзоев Зовле Ахьмаден горни инженера Кодзоев Хоасбота Макшарипен кулгал а деш гIув яккха лаьрхIар «40 лет Октября» яхача совхоза болхлоша. Горни практике цу ханналца хинна хIама дацар лаьттан чIоагIа доацача тIоакашка 20 метрал кIоаргагIа гIув йоаккхилга. ХIаьта из гIув 50 метр кIоарга яккха езаш яр. Цу гIулакха мел эша хIама: бIоагIий, аргдакх, кхыйола хIамаш шоаш хьатIаккухьар юртахоща. Юххера а, гIув яьнкха яьлар. Шоай ахчах вIаштIехьдаьхала аьшка-бетонни гIозарашца гом биллар гIувна тIагIолла, цунна гонахьа карт а йир.

Ялх метр лакхал долаш хий да цу гIувна чу. Мола хий цул дикагIа хила йиш йоацаш, геттара чам болаш хий да из. Iай а аьхки а цхьатарра температура я цун. Юрта йистера а тIехьа нах боагIа цига шоашта хий дахьа.

Из гIув йоаккхаш дукха къахьийтад совхоза болхлоша, дукха ахча а дIадахийтад цар цу гIулакха. Из ца зувши ца ховши бацар совхоза кулгалхой. ХIанз а тIехьа гIувна берда тIа зIы тIалусташ, халла кулг-кара хий доах цу чура юрта бахача наха. ХIаьта 50 метр кIоарга йолча цу гIув чура берда кхестабеш хий даха отта доацилга кхетадеш ма-дий. ХIанз мукъагIа оарцагIбала мегаргбацар-теш «40 лет Октября» совхоза кулгалхой гIувна механизаци яра гIулакха. Цун механизаци а яь, электрически сердал а йилла из тоайича, ТIой-Юрта бахача наха доккха баркал аргдар царна.

А. КОДЗОЕВ.

ЛЕРХIАР КХОАЧАШДУ МЕХКДАЬТТАХОША

«Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта доахача йиълагIча цеха коллектив дика къахьегама толамаш доахаш накъаера СССР керда Конституци тIаийца шу дузача денна. Духхьала бархI бетта планал совгIа цо даьккхар 17 эзар совгIа тонн мехкдаьтта. Ер шу доладелча денз цеха болхлоша Даьхен резервуарашка дIадахийтад планал совгIа 21 эзар совгIа тонн мехкдаьтта.

Цхьаккха бригада яц цехе мехкдаьтта даккхара плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш. Царна юкъе а хьалхалаттачарех я къона инженер-комсомолец Крусинский Сергей, коммунист Твердохлебов Михаил керте латта бригадаш. Шоай новкъосташта хьокхам телаш хьинаре къахьегаш ба операторащ Бестуев Оалхазур, Бетиров Шамат, Юсупов Iайнди, Наливко Степан, Шамирзоев Иван, кхыбараш.

* * *

«Старогрознефть» НГДУ Щербаков Федор Иванович керте латтача мехкдаьтта тIоанашта низ тIалоаттабара йолча цеха коллективо ший низ кхоачар ду ма-могга дукхагIа мехкдаьтта даккхийтара. Мехкдаьтта тIоанашка хадданза цо чуухийт хий, фо, кастта йIайха Iи чуахийта йолалургья из. Цо торо хулийт мехкдаьтта тIоанашкара хьадоагIа «Iаьржа дошув» дикка дукхагIа хилийта. Духхьала дIабахача ийс бетта цеха болхлоша мехкдаьтта тIоанашка чудахийтад 2936 эзар тонн хий, из бахьан долаш тIоанашта низ тIа а лоаттабеш хьадаьккхад 1261 тонн мехкдаьтта, планагIа даккха дезаш хиннар 1234 тонн мара йоацача.

Къаьстта дика къахьегащ ба укхаза насосий машинисташ Понамарева Антонина, Анашкина Раиса, слесараш Ракитский Михаил, Епифанов Юрий, газосварщик Дериглазов Федор, кхыбараш.

* * *

Пятилетка кхаь шера план Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузача денген шера план укх шера 20 декабрен кхоачашъе, планал совгIа цхьа эксплуатационни скважина хьалъяьккха, керда техника, дикагIйола технологи, НОТ-а мероприятеш производствана юкъейоалаярах 600 эзар сом пайда бе декхараш тIаийцадар Старогрозненски бурувдеттараша. Уж декхараш тIехкхоачашдеш хьабоагIа уж укх шера. Ийс бетта план 10 сентябре кхоачаш а яь, планал совгIа цар техар 1500 совгIа метр бурув. ХIанзлехьа бурув тохара итт бетта план а тIехкхоачашъяьй цар.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 8 процент тIехкхоачашъяьй. Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, бурувдеттача остех бизза пайда ийбарах духхьала бархI бетта баь пайда ах миллион гаргга сом да. Бурув теха йисте а яьккха мехкдаьттахошка дIаеннай йиъ скважина. БархI бурув деттача бригадас ханал дуккха хьалха кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча кхаь шера план. Царех я буровой начальникаш Снегирь Владимир, ШуликингIар Георгийн Иван, Олейников Леонид, Ковалев Кирилл, кхыбараш керте латта бурувдетта бригадаш.

* * *

Хьинаре къахьега, кIоарген тIехкIоарген скважинаш яха харал совгIа старогрозненски бурувдеттараша чIоагIа лораду цхьан ханна колхозашкарен совхозашкарен бурув тохара хьалаьца лаьтта, иштта Iалам. Нагахьа буровой хьалъеча гаьнаш хилча уж ца кагъе хьож. Шоай буровойшта гонахьара йол хIара шера хьакха а хьокхаш из лаьтта долча боахамашта дIател цар.

Укх шера хьалхарча бархI бетта Грозненски районерча Грозненски шурий совхоза, «Цхьоалагiча мая» цIерагIча колхоза буровойш тIера дIа а йоахаш мукъа а даьккха лаьттан ченаш техкараша дIаденнад 105 гектар лаьтта, ер шу чакхдалалехьа ялат дIадера кхы а цар мукъадоаккхаргда 45 гектар лаьтта.

Буровойш хинна моттигаш шаьръеш, цигара оборудовани дIахьош лаьтташ мукъадоахача къаьстта дика къахьегаш ба Старогрозненски технологически транспорта управленера бульдозеристаш Добрянский Анатолий, Котов Николай. ХIара сменагIа нормаш 160—170 процент кхоачашъю цар.

* * *

Старогрозненски бурувдеттараша тIагIертта къовсам лоаттабу тиша аьшк хьагул а даь дIадалара укх шера тIаийца декхараш толамца кхоачаши тIехкхоачашi дара. Ца эша оатхалаш, хедаяь турбаш, металлически шолхаш, кхыдола тиша аьшк белгалъяьккхача моттиге гулду цар. Духхьала бархI бетта цар хьагул а даь дIаденнад 832 тонн тиша аьшк. Цох хьае йиш я «ТМ-100» яха бIаь йоккха трактор, буровой установкай пхи комплект.

Тиша аьшк гулдеча къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Доценко Борис Александрович, Мартынов Сергей Леонтьевич, Шуликин Георгий, Шевцов Владимир керте латтача производственни база, вышкомонтажнии бурув деттачен бригадий коллективаш.

А. ТИЩЕНКО.

300 миллион совгIа фуъ гулдаьд шу доладелча денз Дальневосточни птицефабрике. ВорхI шу хьалхагIа изамисел продукци пачхахьалкхенга йохкаш яр Хабаровски края еррига птицефабрикаш.

Дальневосточни птицефабрика юртбоахама предприятей комплекса чуйоагIа. Эггара тIехйола проекташ оттаяь, царга хьежжа из комплекс хьалъяьраштa 1978 шера СССР Министрий Совета премийи еннай.

СУРТА ТIА: Дальневосточни птицефабрика зонаех цаI.

А. ГАЛУШКО сурт.
ТАСС фотохроника.

ДIахо а шердергда хий дехка лаьтташ

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара дикка торо луш гIулакх да кхашка хий дехкилга. Цудухьа хий дехка лаьтташ шердара хадданза йоахо ю партен правительстваси. Цу деша хетаяь къаьстта пункташ я КПСС ЦК тIеххьара хиннача июльски Пленума соцамашца а. Масала, «Керда боккха гIа баха беза юртбоахама лаьтташка хий дуллилга дегIадоаладеш. Юкъметтера декхар да хий дехкаш долча лаьттаех пайда эцилга овла тIара тоаделга, уж боахамашка карадерзадар тIехьадусилга дIадаккхар. Массе метте кхоачашдолда керда дIалуш дола хий дехка лаьтташ комплексно карадерзаделга; из де йиш йолча моттигашка, лаьттах дукхагIа пайда баккхара уж вIашагIтохалда специализировании боахамашкен боахамий юкъарча объединенешкен», аьнна да царех цхьаннена тIа.

Российски Федераце юрта боахама культураш дIаювча юкъедоаладе лаьрхIад: 2235 эзар гектар хий дехкен 1905 эзар гектар ушалех мукъадаьхан лаьтташ. Цул совгIа ушалех лаьтта мукъадоаккхаш йолча 395 эзар гектара тIарча системашта реконструкци е лерхI.

ИттлагIча пятилетке 5,2 миллион гектар даьгIенашта хий дилла, ушалаша дукха зе ца дар бахьан долаш царех мукъа ца даьккхача а йиш йолаш долча 7,1 миллион гектара тIа культурно-технически балхаш де лерхI. Дукха хIама ца эшаш пхезза дукхагIа хьаергья юртбоахама хьашташ кхоачашдара лаьрхIа йола групповой хинпроводаш. Дукха балхаш кхоачашде деза иштта йола программа чакхйоаккхаш.

Нохч - ГIалгIай республике хий дехка лаьтташ 132,6 эзар гектар, е деррига оахача лаьттах 33 процент да.

Хий дулла лаьтташ къаьстта чIоагIа шердир КПСС ЦК мартовски (1966 шера) Пленум хинначул тIеххьагIа. Иштта, 1966 шера денз 1977 шу тIакхаччалца хий диллара кийчдир 37,4 эзар гектар лаьтта. Хьайир керда Надтеречни обводнительно - оросительнии Гудермесски дутан системаш. Дуга дIадера 9,5 эзар гектар лаьтта кийчдир. Реконструкци йир Наурско - Шелковской хин система, Сунжа, Эсса тIа хьайир йоккхий плотинаш.

Хий дулла системаш тоаеш, керда яраш хьаеш, хий дехка лаьтташ шердеш хIара шера дукха хIама ца эшаш 20 миллион сом дIадохийт вай республике.

Хий дилла лаьтташ кийчдара балхаш лерттIа чакхдахар бахьан долаш шерагара шерага дегIабоагIа хьувкъам а. Масала, хий дехкача кхашкара чуэца ялата хьувкъам ийслагIча пятилетке чуэцаш хинначул 18 процент дегIабенаб иттлагIча пятилетка дIададахача шин шера, хIаьта баьцадаарий хьувкъам — 13 процент, силоса дIайийнача хьажкIай — 26 процент, дукхача шерашка тIаювлача баьций — 71 процент.

Нийсса пайда эцандаь хIара шера дукха хьувкъам чубахь хий дехкача кхашкара Наурски района «Красное знамя», «Россия» яхача, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхачен XIX партсъезда, XX партсъезда цIерагIчен, Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозашка, Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча, Грозненрча «Родина», Шалински района «Шалинский» совхозашка. ХIара шера гектара тIара 30 центнерал кIезигагIа боацаш ялата хьувкъам чубахь цу боахамашка хий дехкача кхашкара.

Цунца цхьана хий дехкача лаьттаех боагIа пайда эца карагI ца доалаш дола дукха боахамаш а да Нохч-ГIалгIайчене. Из бахьан долаш хий дехкача кхашка цхьаццайолча культурай хьувкъам кхебаръ планаш кхоачашъянзар республико соахка. Иштта, ялата хьажкIаш кхеяра план — 79 процент, баьцадаараш кхедара — 69, шекара свекла — 86 процент мара кхоачашъе вIаштIехьдаланзар. Из кхоачамбоацар ниийсделар хий дехкача кхашка дIаюв юрта боахама культураш агротехника бокъонаша дIадеххача тайпара хан-хана хувцара севообороташ юкъе ца йоалаяр, догIан хьисапе хий деттача установкаех бизза пайда ца эцар, дIадув фу тIадаларга диллача кхоачамболлаш дика ца хилар бахьан долаш.

Укх шера хий дехкача кхашкара 153 эзар тонн ялат, 28 эзар тонн дуга чуда, 43 эзар тонн ялата хьажкIаш, 131 эзар тонн баьцадаараш, 61 эзар тонн шекара свекла чуя езаш ба республика мелиоратораш.

КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленумо хьинар айдаьча цар, йолаш йола еррига торонаш оарцагI а яьха, шоай низ дIакхоачар ду хьалхашка латта декхараш кхоачашдар духьа.

Мелиорацеца бувзам бола дешаши производственни планаши кхоачаш а тIехкхоачаш а яра, къахьегама овсарле лакхъяра массаза доккха новкъостал ду социалистически яхьо. Цо хьакхолл миллионаш производстве хьалхалаттараш, новатораш, рационализатораш, изобретателаш. Из ха а ховш, социалистически яхь йоаржаяра из нийсса вIаштIехьъяьккха чакхъяккхара хадданза йоахо ю Минводхозе. ТIаккха ховш да, социалистически яхь лелача толамаш а доахилга.

Иштта, подрядни балха бархI бетта план 114,1 процент кхоачашйир тха коллективо. Цул совгIа шера планагIа 870 гектара тIара йолча хий дуллача системашта реконструкци е езаш хиннача бархI бетта 1029,7 гектара яьй, 329 гектара тIа капитально планировка яьй, планагIа е езаш йоацаше а. Къахьегама овсарле лакха йолаш болх бар бахьан долаш ах шера планал совгIа 199,3 эзар сома маьха пайда баьб Минводхоза керда хин система йохкачен тоаечен коллективо. Къахьегама овсарлен план юкъера лаьрхIача 102.7 процент кхоачашъеш хьайоагIа.

ГIишлош еча организацешта юкъе яьржача социалистически яхьа ах шера яьча итогах шоллагIа моттиг а луш республика сийлен Улга тIа яьккхар республика Минводхоза керда хин системаш хьаеши тоаеши йола коллектив КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро, Министрий Совета, обсовпрофа, ВЛКСМ обкома баьча соцамах, хIаьта 7 бетта яьча итогах хьалхара моттиг елар.

Тха Минводхоза Грозненски Гудермесски районашка йолча шин ПМК-на Еррига российски социалистически яхье котъяьннараш а лаьрхIа РСФСР Минводхоза карара нара тела ЦIе байракхаш елар.

Н. БЕЛОЗЕРОВА,
Нохч - ГIалгIай Минводхоза йоккхагIа йола инженер.

Городи цун проблемаши

ХЬАТIАДОАГIАЧА БIАЬШЕРЕНЕ ГОРОДЕ БАХАРГБОЛЧА НАХА

Урбанизаци — вай бIаьшерен фонемен. Тахан а тIехьа советски хIара бIаь гражданинах 62 городе вах, уж верригаш а 162 миллион саг ва. БIаьшере чакхйоалаш 200 миллион саг хургва вай городе вахаш.

Iалаьмате сиха дегIайоагIа вай къаьна городаш — «миллионераш» лоархIа городаш 17 я вай, хIаьта шерра-шера мехка карта тIа хьахул 20 гаргга керда город. из да бIаьшере чакхйоаллаш 400 совгIа керда город хьахургья яхилга. Тахан хьалдеш дола гIирсаш XXI бIаьшерерча гражданашта деш да.

Вай дуккха городеш дукхагIча даькъе 2000-ча шерага кхаччалца йолча хвнна оттальча генеральни планех дегIаухаш я. Из Москва а йолаш йолча йоккхийча городашта а иштта хIанз укх еахьате алхха ватмана тIа е макетах латтача малхбузен районашкарча индустриальни центрашта а доагIаш да. Ховш да, уж хьалъеш латтача хана тохка а тохк, хва а хул города организаце керда принципаш. Иштта, бархIлагIча пятилетке Ангарск, Братск, Нижне-Камск, Новополоцк, Темиртау, Чайновский санна йолча городашка техкар бахача наха культурно-бытовой гIулакхаш делга ступенчато вIаштIехьдаккхара идея, хIаьта ийслагIча пятилетке Навои Шевченко, Тольятти, Набережные Челны хьалъеш кийчйир уж городаш ханага хьежжа дегIайоалаяра структура.

ДегIаахара перспектива теркалъяр керда городаш хьалъеча лоархIаме дIадехар а хинна дIаэттад тахан. Масала, ленинградски проектировщикаша Узбекистане город Навои хьалъяьча хана, цига вахаш 50—70 эзар саг хургва аьнна лаьрхIадар. Амма автораша перспективана лаьрхIа резерв яь хиннай цига 250—300 эзар саг ваха а торо хургйолаш, хIаьта, хIанз гучадаьннача тайпара, из хьаькъалагIа даь хIама а хиннад. Ховш долчча тайпара хьалъяьлиннача города керда, шерагIа дола хьалаш Iалашдара дукха къахьега-м дезаргда. Амма цун проектировщикашта аттагIа хургда, цаьй хана цу тайпара резерв е вIаштIехьа ца даьннача сибироки городе Ангарскечул.

Цхьабакъда, толаме масалаш дуккха а дукхагIа да — масала, Волга тIа Тольятти, Кама тIа Набережные Челны...

ГОРОД, ИНДУСТРИ, IАЛАМ

Вай ханара проблема — городий промышленни зонаш. Башха дукха ха йоацаш а тIехьа городерча индустрех хиланза ца доала зулам лерхIаш дар. Тахан шено йоацаш ховш да производство — из гонахьара Iалама хозне а дуккхача хана сага вахарца ювзаенна йола моттиг а хилар. Проблема масштаб меллай хара кхоачам ба, СССР-е шерра-шера промышленни предприятешта, цар базаштен складаштен 2 миллион гектар гаргга лаьтта хоададу аьлча.

Керда городаш хьалъеш нах баха зона массаза а производственничох хьакъоастаю баьццарча оасаца, наха эша гIулакхаш деча сфера здавеща, кхыдараща. Цо дIадех транспорт дика хулга. Цу тайпарча города дика масал — хургйолча города сурт оалаш я Москвана юххера Зеленоград. Массане а къоалдеш да «унахцIена, хова, вахара дика» аьнна цунна характеристика яла йиш хилар.

Индустриализаце хьаяь шоллагIа проблема — вахара аьттув боацача моттигашка керда городаш еккар. Минерально-бедала ресурсаш, долче, дегIауха промышленность а, дуккхача даькъе тIаваха хала йолча районашка ма-хулий. Дика довзаш да къилбаседен широта 69 градуса тIарча 200 эзар саг вахача Норильска масал. Сатийна деноп шера 25 процент мара хилац укхаза, мух секунда 38 метрага кхоачаш сухал долаш хул. Норильски наьха баха торо хургйола хьалаш хьадара Iалаьмате бокха болх баьб московски, ленинградски архитектораш.

Норильска опытах пайда ийцаб Якутерча Нерюнгри яхача города проект оттаеш. Нах бахача моттига гонахье архитектурни компакта къоастаяра, баьццара хIамаш толха ца еш ма-хулла дукхагIа йитара, къилбаседенгахьара оагIув къовлара дукхагIа къулбехьенгахьа ерзаяра чотах хьадаьд саг полярни хьалашца дIаIамара аьттув болаш хургдола хьалаш.

Иштта, ира латт СССР къулбехьерча районашка шеррача яссален зонашка сага адаптаци яра проблема а. Уж а ма-йий тIайоагIача ханашка нах бахаргбола регионаш. Цунца дувзаденна хова а хеташ белгалдаккха йиш я, ленинградски архитекторашта — хий доацача яьссале яхкаьча Навоии Шевченкои яхача городий авторашта территори баьццара ерзаярен хий дилларен проблема толамца къоастаярах архитекторий Дунен халкъашта юкъерча союза лаьрахIа йола премиялар.

КЪАЬНАДАРИ КЪОНАДАРИ

ХьатIайоагIача ханара городаш я къаьнаяраш а. Уж дуккхача даькъе вожаш санна вахара аьтув болаш еце а, мах баь варгвоацаш ба культурни вахарера цар лоархIам. Къаьнадари къонадари цхьана тардар, исторически маьхера памятникаш Iалаьмате йоккхийча центрий хувцалуча силуэтаца нийсдар — Москва, Ленинград, Киев, дукха кхыяраш санна йолча городашта долча эггара лоархIаметIарча декхарех цаI. Уж дегIахара ларде ядача Генеральни планаша теркалду из хIама. цар тIа я кхыметтел архитектурни заповедникаш а.

Дика оттаяь я. масала, къаьнарча Таллина центра реконструкци яра, советски столица эггара къаьнагIчарех йолча районе XIX бIаьшере йолалуча ханара «пушкински Москва» хьаяра проекташ, теркам тIаозаш я Тбилисе исторически кварталех цхьаннена регенераци яра комплексни проекта опыт — укхаза корабаьб царица Дареджана къаьнача дворецa гонахьара район кердача вахара ийчъяра а метехи яхача уникальни храмах кагирхой экспериментальни театр дара а никъ.

Къаьнадар къоначунца тарлу, функционально цунца дах, музейни демо къайла а ца доаккхаш. ХIаьта из, ховш долчча тайпара, архитектура ханаш йIаьхлургхиларах бола тешам ба.

Леонид КОРЕНЕВ.
(АПН).

СЭВ-а мехкашта лаьрхIа

«Союз» яхача магистральни газопровода Оренбургски газ чакхйоахача завода (ОГПЗ) кхоалагIа аргIа хьалъяь йоалаш а болх бе йолалучча дIатIакхоачаш а латт. ГIишлон штабе хIара денна рапорташ тел лоархIаме балхаш чакхдахарахи узелаши объекташи кийчъяь хиларахи. Цига советски специалисташца цхьана къахьегаш ба СЭВ членаш долча мехкий викалаш. Монтажникаштей тIишлонхоштен уллув укхаза болх беш ба эксплуатационникаш а. Юкъарчал доацаш тоалханегIа йола оборудовани дIаоттаеча цар дакъа лоацаш хилара тешам лу пусковой объектай производственни мощносташ сиха гIа караерзаергхилара. ХIанз чакхдаьннад газ установке цIенъеши йокъаеши деш дола балхаш.

Ударни гIишлон коллективо шийна мел могар ду СЭВ членаш долча мехкашка ханал хьалха оренбургски сигал бесса сийна доагор дIакхачийта гIерташ.

СУРТА ТIА: ОГПЗ газ цIенъешеи йокъаеши йола установка.

А. СЕМЕХИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КАРПОВ АНАТОЛИЙ — цIаькха а дунен чемпион

БIарччача кхаь бетта Багио яхача городе (Филиппинаш) хиннача шахматех ловзара дунен хьалхле яккхара йолча матче советски шахматистий сий лорадеш къовсам лоаттабеш хиннав гIорваьнна советски шахматист, шахматашта вола дунен чемпион Анатолий Карпов.

Селхан чакхдаьннад из чоалхане а хала а хинна ловзар. Претендентагара Корчной Викторагара 32-гIа парти хьаьккхачул тIехьагIа счет 6:5 йолаш А. Карпов котваьннав, хIаьта дунен чемпион яха сийдола цIи цунга а йисай. Из советски шахматиста Iалаьмате йоккха котало я.

СУРТА ТIА: Анатолий Карпов шахматех ловзаш дунен хьалхле яккхара йола матч йолча хана.

АП—ТАСС телесурт.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АПН корреспонденташа хоамаш ду

ХАЛКЪА РУЗКЪА — БОАЦАЧА МАЬХАХ

Археологически маьхалей бокъонца йола кладовой я египетски лаьтта. ТIа-тIа кердагIа йола хIамаш гучаювл Iилмахоштa Нила атагIа оахкамаш деш. Хеташ да, лаьттан букъ тIа эггара ширагIа йолча цивилизацех цхьанне Iалаьмате йоккха тIехьале египетски Iаьдалаша дика лорае еза аьнна. Цхьабакъда факташа яхар кхы да.

КIира а додац моттигерча кепайоазон тIа мехка исторически археологически памятникаш катастрофически хьалашка хилара тешал деш йола сигналаш ара ца ювлаш. Михаши лаьттанна кIалхара хиши IаткъарагIа хIалак хилара кхерам тIалатташ я Луксора оалаш йола Iалаьмате дика архитектурни ансамблеш, хьалхарча аргIана Карнакски культовни гIирсаш а долаш. Лийлхад цхьан хана крестоносций бIуно баь хиннача гонна духьал лоаттаденна Салах-эд-Дин яхача цитадела низ бола пенаш. Хано къахетам бац тIеххьарча хана 620-негара 500-нега кхоачаш кIезигденнача Каирерча бусалба наьха архитектура памятникех а.

ХIаьта из тамашийна а дац. Ховш долчча тайпара, реставрационни балхашта хьахецаш йола средстваш тIехьтIехьа кIезиглуш ма - йоагIий. Алхха 1976 шера денз цу гIулакха еш йола ассигнованеш иттазза кIезигъеннай — шовзткъа эзар египетски фунт хинначара йиъ эзарнега кхоачаш.

Цхьабакъда памятникашта хала Iоаткъам тIалоаттабу Iалама низаш цкъаза нийслургдац хIанзарча египетски Iаьдалаша леладеча гIулакхашца. Шоаш «йийллача наIарий» политика лелаярах Iалаьмате йоккхий халонаш тIаэтта йола къаман экономика фуннагIа даь а хьаллаца гIерташ, египетски Iаьдалаш халкъа доалахье йола исторически тIехьале йохкаш да. ХIаьта из гIулакх йоаккхача хIамилга тIакхувш болча правительственни чиновникашта а «дакъа кхоачаш» йола къайлагIа махинацеш юкъе йоацаш а леладац.

ХIара египтянина довзаш да Газа пирамидий гув деэткъе ткъеста шера «Саут Пасифик Пропертиз» яхача малхбузен фирмага аренда дIалуш йолча контракта кхошу хьалха АРЕ культура министра кулг яздара исторИ. Фирмо декхар тIанийцадар цу моттигах туристически комплексай район е. Шийтта эзар гектар дола лаьтта дахар боацача маьхах — мехка пайда эцача территоре квадратни метра юкъера мах 100 египетски фунт болча — квадратни метрах 4 пиастр долаш (1 пиастр — 0,01 фунта).

ТIехьагIа гучадаьннача тайпара, «фирма» мошенникий шайка хинна хиннаяр. Туристически комплекс хьалъярга дIадахийта дезаш хиннача 500 миллион доллара духхьал ах миллион мара дIа а ца дохийташ, лаьтта дохкаш спекуляци а яь, цо 27 миллион доллар даькхар. Духхьал цу гIулакхо эгIазйинга египетски общественность хьар бахьан долаш мара йинзар АРЕ. Халкъа собране из проблема йовзарах а из контракт йохаярах а йола решени.

Дунен ворхI тамашах цаI — Гиза пирамидаш хIанзарчоа боацача маьхах ехкаяц, моллагIа дола тIой санна. ХIаьта дуккхача кIезигагIа лоархIам болча памятникашта, чIоагIа эшаш доллашехьа, из ди тIаэттад. Хелуанерча гIоръяьнна йолча Фарука пачхаьа дворецах казинона йола помещени яьй, хIаьта Рода яхача гIайрен тIарча парке — хьалха хиш тIарча мамлюкий хиннача резиденце — Французски клуб я. ХIаьта из да. Каирера эзараш бола къахьегама нах шоаш салоIача деношка, автомобильни наькъашта юкъерча баьца тIа багIа безаш боллашехьа а.

Египета прогрессивни общественноста викалашта хеташ да, мехка исторически маьхаленаш тIа-тIа дукхагIа доазол дехьарча наьха бе а, хIаьта иштта цар тIахьожама кIал а йолх аьнна. Иштта Ширача Египета ханара мах баь варгвоаца культура образецаш чуйола АРЕ къаман музей, дуккхача малхбузен организацеша шинкхаь миллион доллара лоархIам бола «новкъостал» дар бахьан долаш вIалла эшаш боаца дуккха доазол дехьара специалисташ балха хьайбе безаш хилар, кхыметтел кулгалдеча балхаш тIа а нийбеш. ХIанз цар бокъонца торо я бIаьш миллионаш доллараш мах болча рузкъана доалде.

Кхы дуккха а доаладе йиш я Египете Iалаьмате дукхача къаман рузкъана зуламаш дарах дола масалаш. Амма из тамаш е езаш хIама а дац. Шийна хIама яккхар пачхьалкхен политика ранге даьккхача общество, башха сагото еш хIама а дац уникальни культурни маьхалений.

Г. СЕРГЕЕВ, АПН корр.

Лондонски улицашка хозагIдарех хIама да ши этаж йола автобусаш. Царна кIезиг-дукха хувцамаш даьд. «Лейлэнд виниклз» яхача фирме арахеца йолаяьй хIанзарча ханаца товш а чухьара хоза кийчъяь а йолча кердача автобуса модель.

СУРТА ТIА: керда ши этаж йола автобусаш ингалсски столица улицашка.

АП-ТАСС сурт.

Иштта гIулакх ду вай мехкахоша

БIУХОЧОХ АЬННА ХОЗА ДЕШАШ

Советски Эскаре гIулакх де водача хана юкъерча школе 10 класс чакхъяьккхачул тIехьагIа Краснодарски художественни училище деша вагIаш вар зIамига волча хана денз сурташ дехка Iомаденна, из гIулакх чIоагIа дезаденна вола Дербичев Эдиль-Гири. Бакъда, училище из деша хайна массехк бутт мара бацар советски гражданина декхар кхоачашде ваха ха хьатIа а кхаьча 1976 шера гурахьа эскаре гIулакх де из водача хана.

Училище дешаш яьккхача хана а цул тIехьагIа мехка бIухой мугIарашка волаш курсаш чакхйоахача хана а дика гIулакхаш доахкаш, тIах аьнна волаш, моллагIа дале а тIемахочун декхар, е общественни балхаца дувзаденна шийна тIадилла гIулакх сиха а дизза а кхоачашдеш хиларца ше дIа а вовзийтав новкъосташта командованена веза а валийтав комсомольца Дербичев Эдиль-Гире.

Из деррига бакъдеш, йоккхача дега йIовхалца яздаь да дика воI — бокъонца вола Даьхен гражданин кхеварах баркал оалаш, ловца боаккхаш Эдиль-Гире наьнага Алсбика Лемкайген даьга Халила Бамат-Гиреген хIанз из гIулакх деш волча Ленинградски областера бIун даькъа командоване дайта моаршала письмо.

Цу тIа йоах:

«Хьамсара Алсбика Лемка, Халила Бамат-Гири!

БIун даькъа командоване, партийни комсомольски организацеша дIахойт шуга шун воI Эдиль-Гири тха бIун даькъе 1977 шера май бетта денз гIулакх деш а ший бIухочун декхараш кхоачашдарга диллача ерригача лични состава дикача гIулакхашца хьокхам луш а хилар.

Тхоца эскаре гIулакх деш волча хана тIадилла гIулакх цIена а дизза а кхоачашдеш вола бIухо ше хилар, дика организатор, тIехдика специалист, эшача хана новкъостий оагIув хьаллоацаш вола дика новкъост ше хилар хьахьекхад цо.

Шин периодах бIухой Iомабара итогех тIемен политически кийчон отличник хиннав Эдиль-Гирех, цунна еннай «Советски Эскара отличник» яха знак. ЛакхагIча класса специалист гIулакхах кхеташ, аьннар отташ бIухо а волча цо массе оагIорахьара командованена новкъостал ду къона салтий Iомабаран царна кхетам баларан.

БIухочун декхараш кхоачашдеча доккхий толамаш дахарах, политически сакхетам лакха болаш, тIемахочун дисциплина тIехдика йолаш хиларах Эдиль-Гирена комадоване дуккхаза совгIаташ тийннад, из хержав комсомольски организаце секретаралла.

Эдиль-Гире хьинаре дакъа лоац общественни вахаре, салташта юкъе кхетама болх бу, сий ду цун новкъосташа а командоване а».

Эдиль-Гире даьнен наннен, цар берригача дезала чIоагIа тоам хулаш да цу письмо тIа яздаь дешаш.

С. СУЛТАНОВ.

ТIАХ АЬННА САЛТЕ

Ваьча цIенна гаьна ваьннача хана дика хет хье вахача моттигера саг уллув нийсвелча. Дега кхы а боккхагIа тоам хул из саг гонахьарча наха лоархIаш, шийна тIадилла гIулакх тешшаме кхоачашдеш новкъосташа масал эцаш хилча.

Иштачарех ва соца эскара цхьан даькъе гIулакх деш вола са мехкахо Эльджеркиев Назир. МугIарера салте Эльджеркиев Наьсарера ва. Эскаре веча дика накъаьнай цунна райцентрерча № 3 йолча юкъерча школе ше Iоаль знанеш. Укхаза ше хьакхаьчача хьалхарча дийнахьа денз Даьхе тешшаме лорае Iомаварал сий долашагIа гIулакх кхы цхьаькха доацилга дика кхетадеш хьавоагIача Назира белгтала дика толамаш даьхад тIемон политически кийчо еча.

А. ХАТУЕВ, мугIарера салте.

СУРТА ТIА: Н. Эльджеркиев. Автора сурт.

Кердадараш, событеш, факташ

СССР—СРВ: IИЛМАХОША ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДУ

Дукха ха йоацаш Москве кулгаш а яздаь соглашени яьй СССР Iилмай Академе общественни Iилмашта йолча Iилман информаце Институтаи (ИНИОН) Вьетнама Социалистически Республика общественни Iилмай Комитета общественни Iилмашта йолча Iилман информаце Институтаи юкъе 1978—1980 шерашка цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа. Цу тIа белгалдаь да тохкамаш дара балха керттерча лостамий хьакъехьара Iилман литературеи информации дIа-юха телилга, цхьана консультацеш елга, специалисташ дIа-юха ухийтилга, кхыйола мероприятеш.

Iилман тохкамаш дара даькъера чIоагIеи беркатеи контакташ — из ба СССР-аи СРВ-аи юкъе цхьана гIулакхаш леладелга хаддаиза чIоагIлуши дегIадоагIаши хилара лостамех лоархIамегIа бар. ХIанз, Вьетнам цаI хинна дIаэттача хана, вьетнамски советски Iилмахой — историкий, экономистий, социологий, социалистически общество дегIаяра законаш Iомадеча цар низаш вIашагIтохара бола лоархIам тIехьтIехьагIа лакхлуш боагIа. Алхха 1977—1978 шерашка СССР АН ИНИОН-ера СРВ дIаяхьийтай 13 эзар совгIа кепайоазон изданеш, вьетнамски советски Iилмахой вIашагIбеттабеннаб, цхьана Iилма-теоретически конференцеш яьй.

Москве яь керда соглашени Iилмахоша цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладаргахьа цхьаькха а тIа баккхар санна хIама да.

Евгений СОЛОВЬЕВ, АПН корреспондент.

ДЕШАРХОЙ КХЕТАМ кIоаргагIа хилийтара

Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен педагогически институт чакхъяьккхачул тIехьагIа итт шера тайп-тайпарча школашка болх беш яр со. Бакъда, иззал дукха ха йоаккхаш даиман сона дагалаттар айса дешаш итт класс чакхъяьккха Карабулакера № 1 йола юкъера школа. Цига балха отта даиман дага яр со. Юххера а сона дагалаьттар кхоачаш хилар, цига балха эттар со, 4-ча класса кулгалхо хила аьнна тIадиллар сона. Цу гIулакха со раьза а хилар.

Цу классацара са эггара хьалхара вIашагIкхетар. Класса кулгалхочоа Iалаьмате бехктокхаме гIулакх да из. Сона хIаьта а вета а иштта дар из, хIана аьлча се дешархо хиннача школе хIанз хьехархо хинна дIаэтта хиларца. Сай керда дешархой Iомабеш, уж зувш яр со. Мишта тоссаргда аккарпа хьоашал? МалагIча оагIорахьа дIаболабича бакъахьа бахьогI акхарцара кхетама болх? Фу дича бакъахьа дахьогI аккарга дика дешийтара? Уж а кхы дукха а хаттараш эттар сона хьалхашна.

Классе дешаш мел дола бераш пионераш бар. Бакъда, пионерий отряд а хинна дIаэтта боацилга кхетадир аз. Кхетадир фуннагIа даь а бокъонца йола пионерски отряд цу классерча пионерех е езилга.

Звенош а яь дIадоладир оаха из гIулакх. Бакъда, звеньяш-м хьалха а яр, цхьабакъда, гIулакхаш дика дацар цар. Звено зIамига коллектив я. Цо болх беш хуле — болх беш а яхаш а хургья отряд а. Уж бокъонаш кхоачашъеш бар пионераш. Звеньяш харжалехьа тха къамаьл хилар: сенна, фу бахьан долаш, хIана хорж уж?

Бакъдар аьлча, 4-чеи, 5-чеи, 6-чеи классашка вIашагIъехкача звеньяша дика новкъостал дир ерригача пионерски отряда болх тоабара.

Активацен отрядий вожатащцеи (шиъ ва уж тха — Акимова Ленан Гусакова Ленан — шаккхе а 8-ча классера комсомольцаш, тIехдика дешархой) оаха хийцар отрядий сборий тематика, дIаьхар юкъара повесткаш. Нагахьа санна хIара сбор вIашагIкхетара чулоацам хIара пионеро кхетабеш хилча, эггара дикагIа дола гIулакх да из аьнна сецар тха уйла. Масала, «Сенна деш Iа?», «Пионер мишта деш хьа новкъосто?» — уж цIераш йолаш яр тха сбораш. Бакъдар аьлча, дешара гIулакхах лаьца еш хиннача цу сбораша сона хеттача бесса кхоачашдацар хьалхашка латта бехктокхаме декхараш. Юххера а, цхьа сбор сона хеттача тайпара чакхъяьлар тха. «ТIем тIа топ санна эш знанеш» яхаш яр из сбор.

Отряд «гIоттаьча» цу сборагара дIадоладелар тха дешарца ювзаенна коталаш яхара гIулакх. Цхьаннахьа котало яьккхача, кхы а из яккха йиш йола шоллагIа моттиг а лохар. Цу гIулакхах лаьца доаладерга аз цхьа масал. Дика латтацар тха классе английски мотт Iомабара гIулакх. Фу дича бакъахьа дар-хьогI, аьнна лаьрхIар оаха. Дукха дийцар цу хьакъехьа. Цкъа, отряда дешара секторо («знаней мехка» бодача наькъа маршрута гIулакха бехктокхаме я из) дийхар Антонова Ленайгара цо из мотт Iомабара «къайленех» лаьца дувцилга: мишта вIаштIехьдоал хьа из мотт сел дика Iомабе. Бакъдар аьлча, цунна дика ховр из мотт. Ленас дийцар. Цул тIехьагIа оттайир план. ГIулакхаш тоаделар.

Цу гIулакха лаьрхIа тайп-тайпара рекомендацеш тIайола стенд кийчйир оаха: «Мишта кхоачашбе беза эрсий меттала письменни болх», «Мишта Iомае еза стихотворени», «Iомадаьр дагахьа дукхагIа мишта дусаргда», «Мишта бе беза учебникаца беш бола болх», и кх. дIа.

Вай мел дийцачо дика хьагойт наха хетар, коллективо дIадехар, цун нравственни позици, дешархой дешара тIакхувш, шоашта хьалхашка латта дешара декхараш дика кхетадеш, довзаш хьалхебара Iалаьмате бехктокхаме фактор йолга. Цун новкъосталца айлу знаней хам а. Пионерий кхетам дика айбу къахьега уж Iомабаро, производстве хьалхалаттаращца, тIема, къахьегама ветеранашца вIашагIбеттабаларо.

КхоалагIа шу да аз Гагарин Юрий Алексеевича цIерагIча отрядаца болх бу. Цу хана денз цхьа саг ца къасташ хьадоагIа тхо. Дуккха дикагIа деш са пионераша. Даха дешара шу дуккха а дикагIа толамаш доахаш чакхдаьккхар цар. ХIаьта Антонова Ленаи Ведзижева Фатиман — отличникаш ба.

Дукха да оаха даьха толамаш. Хьалха во дешаш хиннараш, хIанз дика дешаш ба, вонхарна общественни болх безабеннаб, кхоалагIчар Iомадаьд коллективе леладе дезаш дола гIулакхаш. Вешта аьлча, массане а вIаштIехьдаьннад хьалха цун ца хинна дика оамалаш Iомае а шоашта юкъе уж шерагIа йоаржае а.

С. СИДОРАНСКАЯ, хьехархо.

ХЬЕХАРХОША ТЕРКАМ БЕШ ХИЛЧА

9 августе «Грозненский рабочий» яхача газета тIа яр ГАИ болхлоша «Наькъашта а дисциплина еза» яха статья. Сона Iалаьмате лоархIаме хет из статья, хIана аьлча, тхо, хьехархой, даиман дешархошца, цар даьшца, ноаношца бувзам болаш да. Хьехархоша терко е еза бераш наькъа тIа харцахьа леларгдоацаш. Цхьаккха хIама дац дунен тIа сага вахарал дезагIа, берий вахарал хIаьта а вета а. Цу гIулакха боккха теркам тIабахийта декхарийла ба боккхий бараш. Моттигаш нийслу тха районе, юрташкара бераш машинашта кIала ухаш, уж доадеш а царна сакхаташ деш а.

Бераштa, даьшта, ноаношта цу хьакъехьа кхетам луш тоъал дика болх баьб тха школерча хьехархоша. Бакъда, из болх система хинна дика дIаэттабац тха. Ала деза, 9.— 10 классашкарча берашта автогIулакх Iомадаьд аьнна. Урокашка дукха беседаш яьй, гойтара рособеш Iалашъяьй, улица тIа лелара правилаш Iомаяьй. Сона хетачох, цу шин классе мара из гIулакх ца леладар нийса дац. Цига лелабаь ца Iеш, из болх лелабе беза цхьоалагIча классера баьнна иттлагIча классе кхаччалца. ЗIамига долча хана денз бер кхеташ хила деза: саг, никъ, машина яхача гIулакхех. Сухал, сабар шорттига яхилга фуд ховш. Из гIулакх берашта Iомаде декхарийла ва хIара саг, лаьрхIа из декхар тIадуж тхона, хьехархошта. Е керда дешара шу дIадоладелча гIоне оаха бехктокхаме лоархIаш тIаийцад из гIулакх. Бахьа беззача тайпара дIахьош ба из болх берашцеи цар даьшцаноаношцеи. Класски кулгалхоша шоай планашта юкъе йихьай цу хьакъехьа йола беседаш, лекцеш, цу тематикана хетадаь киноаш а хьокхаргда оаха. Пионерийи комсомольцийи планаш тIа а я «Наькъашка лелара кхерамзлен правилаш» яха разделаш. Цу гIулакхах лаьца дийцад оаха берий даьштеи ноаноштеи лаьрхIа яьча собране а.

Iалаьмате бехктокхаме гIулакх да из. Цудухьа тесса ца дуташ, лерттIа леладе деза из массанахьа а, аьнна хеталу сона. Хьехархоша цу гIулакха теркам дукхагIа тIабохийташ хуле, бераш зуламах лораде вIаштIехьа хургда.

Р. САГОВ, Дошлакъий - Юртара юкъерча школа завуч.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Тхоаца де, оаха санна де, тхол дикагIа де». ГДР-ра передача. 9.55 — «Мишта чIоагIлора болат» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма «Тахкар» яха шоллагIа сери. 11.00 — «Молдавски эскизаш» яха фильм-концерт. 14.30 — Социалистически мехкий документальни фильмай программа. 15.20 — «Хьамсара Iалам». 15.40 — «Фридерик Шопен». 18.25 — Пожарно-прикладной спортах йола дунен халкъашта юкъера яхьаш. 16.45 — «Эрсий мотт». 17.15 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои Йоккхача берий хора багахбувцама группа концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Ленински миллионий университет. «Вошал долча республикай Союзе». 18.45 — Л. Сидельников. Фортепианаи оркестраи лаьрхIа эрсий концерт. 19.00 — С. Михалков. «Кхолламаа оагIонаш». 19.55 — «Мишта чIоагIлора болат» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма «Денал» яха кхоалагIа сери. 21.00 — «Ха». 21.30 — «Балетах лаьца». Белорусски ССР Пачхаьалкхен академически Доккхача театра балет. Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.10 — Iилман-популярни фильм. 16.30 — «Ваха йисача ханна» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма йиълагIа сери. 17.35 — Производственно-технически киноинформаци. 17.45 — Сага сий къахьегамца да. Механизатор А. Бимурзаев (гIалгIай меттала). 17.55 — Киножурнал. 18.05 — «УпахцIено» (нохчий меттала). 18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Спартак». Воскресенскера трансляци. Перерывах — «Бийса дакъкъала хийла шун, бераш». 21.00 — «Музыкальни абонемент». Къонахалламаларкой. 21.30 — «ДуIа бий сана хургда» яха телевизионни художественни фильм.

20 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои Йоккхача берий хора багахбувцама группа концерт. 9.40 — «Мишта чIоагIлора болат» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма «Денал» яха кхоалагIа сери. 10.45 — Документальни фильм. 14.30 — «Хьа къахьегам — хьа лакхале». Документальни фильмай программа. 15.30 — «С. Нериса поэзи». 16.00 — «Шахматни школа». Болалучар класс. 16.30 — «Къоначар кхоллам». 17.00 — «Москваи москвичаши». 17.30 — «Берашта оаккарех лаьца». Ленинградера передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Гаьнарен юххерен илли». 18.55 — «Мексика» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.55 — «Мишта чIоагIлора болат» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма «Эшавар» яха йиъалагIа сери. 21.00 — «Ха». 21.35 — ВЛКСМ 60 шу дизарга. «Къоначар адресаш». ЦIейна хетам выпуск. 23.00 — «Доазол арахьара эстрада мукъамаши ритмаши». Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.50 — «Дунен юхера даьккха дувцараш». Фильм. 17.00 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 17.30 — «Бекхам». Фильм. 17.40 — «Телеобъективу бехке вуъ». 17.55 — Киножурнал. 18.05 — «Са Даймехка салте». 18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.00 — «Са пятилетка». Хьалкарча пятилетка 50 шу дизарга. 20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». 20.30 — Концерт (ГСТ). 21.30 — «Парусаш яле». Художественни фильм.

РАДИО

19 ОКТЯБРЬ

6.30 — «Iана кийчо яьйий фермашка?» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Советски Эскаре гIулакх лечар письмоех» дола концерт (гIалгIай меттала). 9.15 — Радиолекторий. Дешархой къахьегама кхетам дегIабоалабар (эрсий меттала). 9.35 — Ашараш. 9.45 — «Социалистически декхараш. Уж кхоачаш мишта ду?». Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача Новогрозненски заводера передача (гIалгIай меттала). 17.00 — «Лоаман колхозе». Очерк (гIалгIай меттала). 17.20 — Ашараш (нохчий меттала). 17.30 — ТIехьабусараш уллув боацаш бе болх! «Ерргиа торонаш юкъехьош» (эрсий меттала). 17.45 — «Сийлахь-боккхача Октябра — толамаш!» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — «Халкъа тIахьожамхой болх беш ба». (нохчий меттала).

20 ОКТЯБРЬ

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Даьхенах дола иллеш» (нохчий меттала). 8.50 — «Социалистически яхьа дневник» (эрсий меттала). 9.15 — «Атеист» (нохчий меттала). 9.35 — Комсаш лелаерий радиошкола (эрсий меттала). 9.45 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала). 17.00 — «Патриот» яха радиожурнал (нохчий меттала). 17.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 17.35 — Халкъий муамаш (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла). 18.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).

Хоттинсаш

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 10—15, Грозне 13—15 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00355. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7404.